

MATEȘ IONEL CONSTANTIN

**- MONOGRAFIA -
SATULUI
PORUMBACU DE JOS**

- 1974 -

I N T R O D U C E R E

Satul Porumbacu de jos este situat la o distanță de 35 km față de reședința județului .

În legătură cu începutul și dezvoltarea satului sînt date se numai după anul 1466 - 1467 , cînd nobilul Petru din Hogia a în posesie satele Sărata , Porumbacu de Jos și Pôrumbacu de sus face un schimb și predă aceste localități nobilului Ioan Ghereb Vingrad ¹.

Se poate afirma însă , că în aceste locuri au existat așez omenești și înainte de această dată .

În sprijinul acestei afirmații vine descoperirea tezaurului la Streza Cîrțișoara , care are în componență și monede bizantî dintre anii 1118 - 1143 . Valoarea tezaurului presupune existen unui conducător local , la mijlocul secolului al XII - lea , și atare existența unor așezări omenești. De asemenea în anul 1223 gele Ungariei Andrei al II - lea confirmă " Mănăstirii din Cîrț donăție unor pămînturi indicînd hotarele . Astfel în hotarele p mînturilor confirmate apar și satele Colun și Sărata , vecine Porumbacu de jos și alături de care ve apare în documente mai t ziu. ²

Prima atestare documentară a satului Porumbacu de jos i care apare alături de satul Sărata datează din 1473, cînd voivod Radu cel Frumos dăruiește jupanului Stoica Maneș , vărului eă Tatomir și nepeților eăi Cîrțișoara , Porumbacu de jos , Porumb de sus și Sărata ?

În concluzie se poate afirma că înființarea satului Porumbacu de jos își are începutul încă de la sfîrșitul secolului

al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea.]

Urmărind documente ale vremii satul Porumbacul de Jos apare sub diferite nume ce prezintă asemănări. Menționăm mai jos diferite nume sub care este cunoscut:

- 1546 - Werembach.
- 1550 - Werembach (Scheiner 109).
- 1589 - Alao Porumbak (Veress. Doc.III.162).
  - Porumbak (Veress. Doc.III.162).
- 1638 - Porumbak Inferior (Makksi 484).
- 1733 - Also Porumbach (C.K).
- 1839 - Porumbaku - gyin - zsoesz.
- 1850 - Porumbakul din zsoesz (St. Tr.)
- 1854 - Also Porumbak.
  - Unter Barnbach.
  - Porumbacul de Jos (Bul.39.)¹

Referitor la proveniența numelui W. Scheiner arată că s putea porni dela germanul Forchenbach] (din vechiul german de sud „forthans”, vechiul nordic „form”, germanul „vorhe (n)” - păst iar I.Kisch vorbește de un „Forrenbach” cu aceeași semnificație atestat documentar ca nume de riu. Și într-un caz și în celălalt toponimicul românesc este produsul unei etimologii populare cu porumb (ac).

Înainte de Scheiner și Kisch s-au ocupat de el I.Borc și X. Jber - care spune: „Acest nume ar putea să fi luat naștere dintr-o formă germană Berumbach, apropiată de românescul porumb, porumbac. Dar și fenomenul opus este posibil ca numele să fie o generalizare a fermei românești”.

Interesant este că forma românească a acestui toponimic s-a impus atât maghearilor cât și sașilor. Așa rezultă cel puțin din colecția lui Mold-Tegen (pag.174), unde cele două sate Porumbacul de Jos și Porumbacul de Sus se cheamă în magheară Alsöporumb și Felsőporumbak, iar în germană Unterporumbach și Oberporumbach

1. Coriolan Suciu - Dicționarul istoric al localităților din Transilvania vol.II, pag. 57.

2. Iorgu Iordan - Toponimia Românească - Ed. acad. R.P. - 1963 pag. 373.

In spriginul impunerii termenului românesc porumbac considerind că vine afirmația lui Augustin Bunea care spune: „Caracterul românesc al Țării Oltului din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre, se poate cunoaște din numele satelor, dintre care cele mai multe se înfățișează pe însăși întemeietorii lor. Astfel un om căruia după părul sur și roșatic, îi ziceau porumbac a întemeiat satul Porumbac.”¹

Porumbacu de Jos fiind așezat în țara Oltului a păstrat formele de viață caracteristice acestei zone înainte de cucerirea maghiară având comunitatea ei primitivă, patriarală, definită de formele cnezatelor și voivodatelor, forme care erau aceleași pe întreg pământul românesc.²

Conform dreptului românesc de atunci fiecare sat își avea hotarul împărțit în figii egale după numărul gospodăriilor. Casa, grădina și locurile arabile erau socotite ca proprietăți particulare. Fiețețele, pășunile și pădurile formau bunul obștesc al satului. Satul alcătuisa o județie sau cnezat în frunte cu un cinez sau ju care se bucura de anumite avantaje economice și sociale. Sătenii erau oameni absolut liberi putând să se mute oricând și ori unde.

Urmărind dezvoltarea economică și socială a satelor din țara Oltului ne dăm seama că această zonă a păstrat în mod deosebit caracteristicile vieții românești, excepție făcând doar în direcția înlocuirii numirii de călăneaz cu cea de boier.

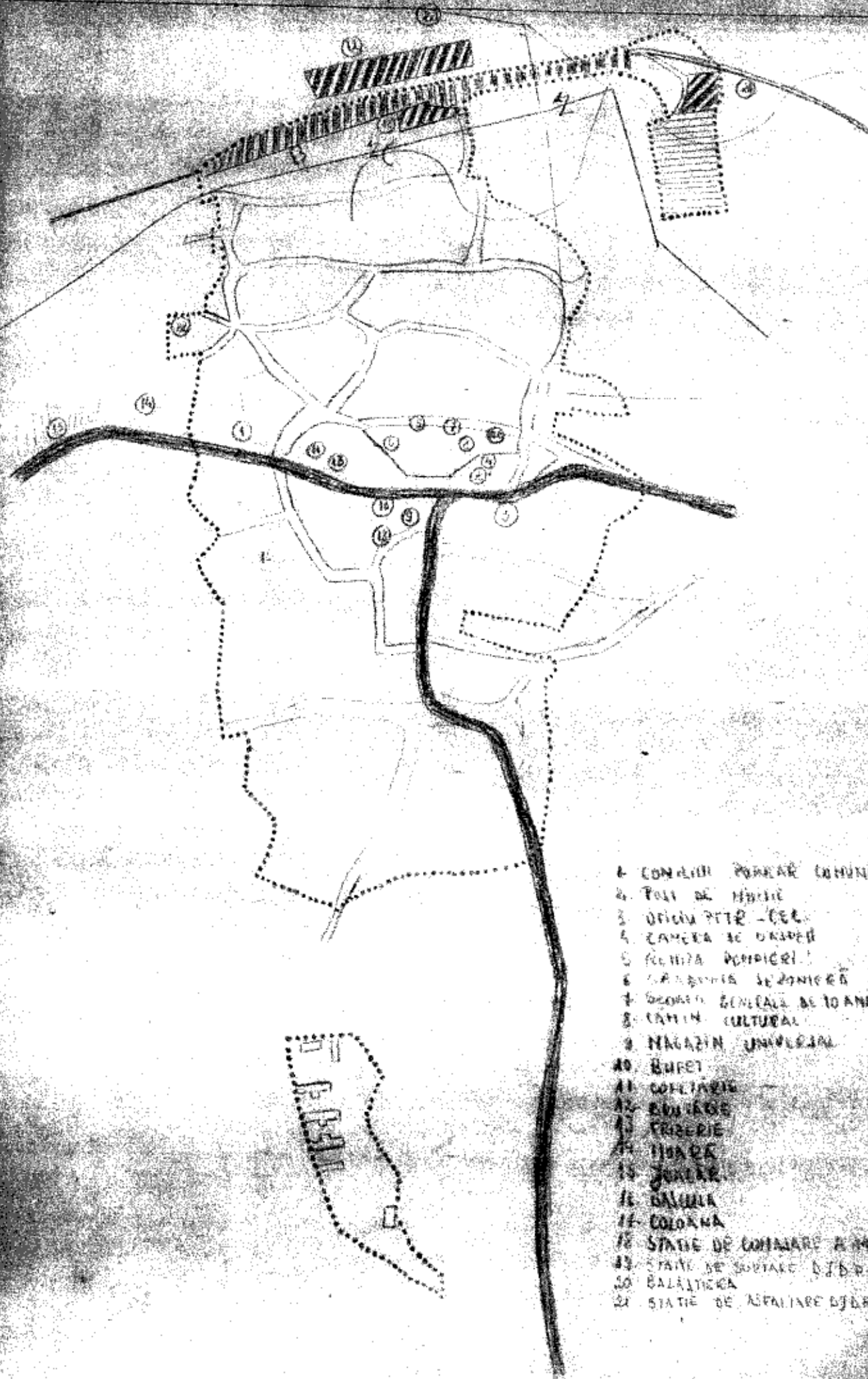
Ca urmare a celor arătate mai sus se poate afirma că dezvoltarea economică și socială a satului Porumbacu de Jos este asemănătoare cu a celorlalte sate din jurul Făgărașului.

C A D R U L G E O G R A F I C

Satul Porumbacu de Jos este situat la 24 grade, 28 minute și 30 secunde longitudine estică și 45 grade, 44 minute și 10 secunde de latitudine nordică, fiind situat la o altitudine de 450 metri.

Teritoriul satului Porumbacu de Jos are o suprafață de 162 Ha., iar cu pășunile în folosință 2106 Ha., terenul arabil fiind dispus aproape radial față de vatra satului.

1. Augustin Bunea - Stăpînia Țării Oltului - Acad. Română. Discursuri de recepțiune XXXIV București 1910 pag.5.
2. Nicolae Iorga - Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria București 1915 pag. 14.
3. Petre Suciu - Proprietatea agrară în Ardeal - Cluj 1931 pag. 12-15.

1. COMISIA PORECARE COMUNAL
2. POZIȚIE DE MĂȘINE
3. OFICIU P.T.R. - C.E.R.
4. CAMERĂ DE URZIT
5. ȘCOLA POPULARĂ
6. CĂMINUL DE PĂRINȚI
7. ȘCOLĂ GENERALĂ DE 10 ANI
8. CĂMIN CULTURAL
9. MAGAZIN UNIVERSAL
10. BURET
11. COFFETĂRIE
12. BUCĂRIE
13. FRIGERIE
14. MĂCĂR
15. JUCĂRIE
16. BALNEA
17. COLONNA
18. STĂȚIE DE CĂMINARE A MĂCĂRII
19. STĂȚIE DE SUȚARE D.I.D.P.
20. BALĂSTICĂ
21. STĂȚIE DE AFĂRIARE D.I.D.P.

Ca vecini are în partea de sud satul Porumbacu de Sus, la est satul Scorei, sud-est satul Sărata, nord satul Glimboaca și vest comuna Avrig.

Satul este așezat la o distanță de 35 Km. față de reședința județului avînd acces la calea ferată prin stația cu rampă Porumbacu situată la o distanță de 0,4 Km. și prin sat trece drumul național care face legătura între Sibiu și Făgăraș.

Terenul pe care este situat satul Porumbacu de Jos se găsește amplasat, aprosimativ, în centrul depresiunii Făgărașului distingîndu-se două unități geomorfologice: - lunca joasă (albia mai joasă a râului Olt) și cea înaltă. Aprosimativ 80% din teren este situat pe pante între 0-5%, iar restul între 6-15%.

Ca unități de sol ce se întîlnesc pe teritoriul Porumbacu de Jos distingem următoarele:

- solul brun și brun gălbui de pădure, nediferențiat textural ocupă 9% din terenul arabil și are o reacție slab acidă - neutră și o fertilitate medie bună.

- solul brun de pădure, puternic humifer, ocupă 4% din suprafața arabilă fiind în general un sol cu o fertilitate mijlocie iar pentru ameliorare sînt indicate măsuri hidroameliorative. Aceste soluri dă producții mai bune în anii secetoiși.

- solul brun și brun gălbui de pădure, slab erodat, ocupă 2% din terenul arabil și se recomandă îngrășarea în doze mijlocii și mari.

- solul brun și brun gălbui de pădure, slab și mediu podzolat, ocupă 6% din terenul arabil și are o reacție acidă fiind saturat cu baze.

Orizontul B este format din argilă făcînd ca deasupra acestuia să stagneze apa. Pentru a se obține producții corespunzătoare se recomandă îngrășarea în doze mari și executarea unor lucrări agricole adecvate în scopul eliminării excesului de umiditate.

- solul brun și brun gălbui de pădure, puternic podzolizat și soluri argilo-iluviale ocupă 14% din terenul arabil fiind caracterizate printr-un proces intens de podzolizare se indică măsuri speciale de drenaj și de păstrare a excesului de apă.

- solurile aluviale, ocupă procentul cel mai mare de terenuri, 61%, se întîlnesc în lunci unde procesul de valorificare este cel mai puțin avansat și au o fertilitate bună.

- solul aluvial și semigleic ocupă 4% din terenul arabil având apă freatică între 8,8 și 1,5 m. și fiind puternic gleizat la nivelul stagnării apei. Are o fertilitate în general bună.

Depresiunea Făgărașului în care se situează teritoriul Porumbacului de Jos aparține zonei de vegetație forestieră - luncă, terasele fiind astăzi în majoritate despădurite și redat în folosință agricolă. Pe malul cursurilor de apă și în lunci apar sălcii și arini în diferite grade de acoperire. O parte din aceste suprafețe, deși cu o valoare economică slabă, se vor defrișa, iar restul se va lăsa ca perdele de protecție.

Vegetația ierboasă este destul de bine și bogat repartizată, componența pajistilor naturale diferind însă în funcție de înclinația plantei, adâncimea apei freatice, textură și compacitatea solului. Astfel se întâlnesc: Festuca sulcata, Poa partensis, Dactylis glomerata în combinație cu Trifolium pratense și repens. În lungul firelor de apă se găsesc micro depresiuni, în care întâlnim Luncus, Rumex și Ranunculus.

[Terenul arabil și fânețele poartă denumiri pe tarlale, denumiri provenite de la râuri, forme de relief, vegetație și care se păstrează de secole. Astfel întâlnim denumiri ca: Gura Girlei, Gura Rîului, La Gura Glodișorului și Glodul, care provin de la poziția tarlalelor față de apele existente.

Se mai întâlnesc denumiri legate de forme de relief locale ca: Dîmbul, Gruiul Luncii, Pe Mal și altele. Denumiri ca Giocei și Pipirig oglindesc vegetația locului respectiv.

Satul Porumbacu de Jos este așezat în bazinul hidrografic al râului Olt, care este situat în partea de Nord a teritoriului. Teritoriul satului mai este străbătut de la sud, sud-est spre nord de către râurile Răcovicioara, Porumbac, Glodu și canalul Valea Sărății.

Aceste cursuri de apă au un debit constant în tot cursul anului și numai în cazul unor ploi torențiale la munte își măresc debitul pentru scurtă durată.

Apa potabilă prezintă bune calități de consum, apa freatică gădindu-se, în funcție de anotimp și forme geomorfologice, între 0,5 și 5 m.

Elementele climatice ale Porumbacului de Jos sînt cele de la stațiunea climaterică Făgăraș, județul Brașov.

Climatul este temperat continental cu o temperatură medie anuală de 8,2°C, iar media lunilor iulie și august este de 18,7°C. Maximul absolut înregistrat este de 38,9° în 9 septembrie 1946, iar minimul absolut de 33,8°C la 13 ianuarie 1943. Sînt frecvente brumele tîrzii de primăvară și timpurii de toamnă lucru ce reiese din următoarea statistică.

Numărul zilelor cu brume (interval 1929-1955).

Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Nr. zilelor	3,0	2,9	5,11	2,5	0,3	-	-	-	1,3	6,2	7,9	6,0	35,2

[Precipitațiile atmosferice sînt suficiente, cu o medie anuală de 691 mm, fiind repartizate neuniform.] Astfel 60% din cantitatea de precipitații cade în intervalul 1 mai - 1 septembrie, deci în perioade intensă de vegetație, cele mai reduse precipitații căzînd în intervalul 1 noiembrie - 1 martie (22,7-25,4 mm.) Cea mai mare cantitate de precipitații a fost de 92,7 l. în 24 de ore la data de 26 iunie 1948.

[Vinturile din această zonă sînt cu caracter local, nedeunătoare culturilor. Vîntul cel mai frecvent și de mai mare intensitate este cel de nord-vest.

La începutul primăverii se produce fenomenul de „föhn” în munții Făgăreșului sub forma unui vînt cald și uscat care grăbește topirea zăpezilor, avîntă pămîntul și produce un fel de secetă timpurie. Este cunoscut sub numele de „Vîntul Mare” și de către localnici sub denumirea de „Gureanul” (mîncătorul de zăpadă).

SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ

Situația populației este cunoscută, în epoca feudală, în mod precis din conscripțiile urbariale despre situația celor gade sate aparținătoare curții fiscale dela Porumbacu de Jos între anii 1680-1787.

Conform datelor din urbarialele menționate populația satului are un caracter constant, sporul natural oscilînd puțin, iar diferențele provin în special din fuga locuitorilor peste Carpați. Astfel în continuare prezentăm situația între anii menționați mai sus:

Anul	Ioba- gii	Copiii lor.	Total membri fam. iobagi	Zile- ri.	Copiii lor.	Total membri fam. zuleri și zileri	Total fam. iob și zileri	Liber- tini	Tige- ni.	Nr. fam. boi reș
1680	165	219	384	1	1	2	386	4	3	
1688	120	190	310	5	6	11	321	5	3	
1726	151	218	369	15	13	28	397	-	3	
1766	159	190	349	15	13	28	377	-	-	14
1787	145	226	371	-	-	-	371	-	5	

O situație diferită se constată după desființarea iobăgiei moment din care populația comunei intră într-un proces lent, dar constant de scădere.

Urmărind datele de stare civilă ale consiliului popular comunal Porumbacul de Jos, se poate constata acest lucru pe baza sporului natural al populației.

Anul	1860	1865	1870	1875	1880	1890	1895	1900
Născuți	21	27	24	25	33	21	21	26
Morți	47	45	48	48	47	24	32	32
Spor natural	-26	-18	-24	-23	-14	-3	-11	-6

Deși nu se cunosc date precise, se poate afirma că sporul migratoriu a fost de valoare negativă, afirmație bazată pe faptul că se dezvoltă elementele societății capitaliste și prin apariția fenomenului emigrației, care se accentuează la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Dela începutul secolului al XX-lea și până în prezent există date precise cu privire la populație, situația demografică încadrându-se în același proces de descreștere lentă.

Evoluția populației, conform datelor dela recensăminte, este următoarea:

Anul	1910	1930	1941	1948	1956	1966	1973
Nr. de locuitori	1459	1421	1388	1389	1396	1256	1256

În această perioadă se evidențiază o stagnare în perioada 1941-1956, urmată de o scădere a populației în ultimii 15 ani.

Sporul natural, migratoriu și total în ultimii 5 ani, conform datelor Direcției Județene de Statistică Sibiu - sînt următoarele:

Anul	1968	1969	1970	1971	1972
Născuți	26	28	25	22	19
Morți	22	23	22	29	20
Spor natural	+4	+5	+3	-7	-1
Sociți	19	10	10	17	14
Plecați	27	16	21	15	21
Spor migratoriu	-8	-6	-11	+2	-7
Spor total	-4	-1	-8	-5	-8

Se remarcă faptul că sporul natural în Perumbacu de Jos este inferior sporului natural pe țară, județ, mediu urban și mediu rural.

Sporul natural la mia de locuitori:

	1968	1969	1970	1971	1972	Mediu urban	Mediu rural
R.S.R.	17,1	13,2	11,6	10,0	9,6	8,7	10,3
Județul Sibiu	15,3	13,6	12,7	11,1	11,6	13,0	9,7
Perumbacu de Jos	3,2	3,4	3,1	-5,4	-1,1	-	-

Conform datelor conținute de tema de proiectare, pentru schița de sistematizare, întocmită de consiliul popular al comunei Perumbacu de Jos, populația localității este în prezent de 1291 locuitori.

Situația pe sexe este următoarea:

- bărbați 50,4 %
- femei 49,6 %

Structura populației pe grupe de vîrstă evidențiază o

îmbunătățire demografică, după cum reiese din situația de mai jos:
% din totalul populației

Categoria de vîrstă	Porumbacu de Jos	Județul Sibiu.	R.S.R.
Copii 0-15 ani	11,2	26,1	25,9
Adulți 15-59 ani	59,9	60,6	60,9
Peste 59 ani	28,9	13,3	13,2

Conform datelor deținute de consiliul popular al comunei Porumbacu de Jos structura populației pe ramuri de activitate este următoarea:

Ramura de activitate	Grupa A			Grupa B			Total	
	Total	din localitate	din alte localități	Total	din localitate	din alte localități	Total	din localitate
Industrie	34	24	10	-	-	-	34	24
Agricultură	317	317	-	-	-	-	317	317
Silvicultură	3	3	-	-	-	-	3	3
Transport și telecomunicații	58	58	-	-	-	-	58	58
Învățămînt cultură și artă.	-	-	-	15	10	5	15	1
Sănătate	-	-	-	12	9	3	12	9
Circulația mărfurilor	-	-	-	5	5	-	5	5
Prestări servicii	-	-	-	7	7	-	7	7
Administrație și alte ramuri.	14	14	-	9	8	1	23	22
TOTAL	426	416	10	48	39	9	474	452

Caracteristic pentru Porumbacu de Jos este fenomenul de plîsărie pentru muncă care prezintă următoarele aspecte:

Unde se deplasează	Locde muncă	Nr. celor care se deplasează		Periodicitatea		Mijloc de transport-		
		Total din care femei.		Zilnic	Săptămînel.	Tren	Auto	Alte.
Avrig	Industria	120	10	120	-	-	120	-
Sibiu	Industria	75	10	75	-	75	-	-
Total		192	20	192	-	75	120	-

Deplasările pentru muncă reprezintă 12,6% din totalul populației și peste 22% din populația aptă de muncă. Circa 30 persoane din totalul deplasărilor sînt flotant în localitate.

În ceea ce privește repartizarea populației pe grupe de activitate, situația se prezintă după cum urmează:

Structura populației pe grupe de activitate

Grupa de activitate	Nr.	%
Grupa A - activ de bază	416	32,2
Grupa B - activ de servire	39	3,0
Deplasări	165	12,6
Grupa C - populație dependentă	671	52,2
TOTAL	1291	100,0

Grupa A - activ de bază - reprezentînd 32,2% din totalul populației, este relativ ridicată datorită numărului mare de activ din agricultură (număr în care au fost cuprinși activi C.A.P., indiferent de numărul de zile de muncă efectuate).

Grupa B - activ de servire - prezintă valori relativ scăzute, față de rolul de reședință de comună a Porumbacului de Jos

Ținînd seama de concluziile „Studiului teritorial de sistematizare a județului Sibiu” prin care se apreciază că localitatea Porumbacu de Jos va merge în perspectivă dezvoltări demografice și economice în baza economică existentă și a situării la principalele artere turistice, precum și din analiza posibilităților de dezvoltare se poate aprecia că în perspectivă se vor marca creșteri demografice. Pe baza celor de mai sus sporul total mediu anual poate fi evaluat la circa 3%.

Ca urmare acestui spor populația Porumbacului de Jos se v prezenta în viitor după cum urmează:

- 1973 - 1291 locuitori.
- 1980 - 1370 locuitori.
- 1990 - 1500 locuitori.

Din punct de vedere al compoziției naționale se poate afirma, cu mici excepții, că populația satului a fost și este românească.

Excepții s-au înregistrat prin sosirea unor lucrători la curtea domnului de pământ sau a unor funcționari din aparatul de stat, care însă nu s-au stabilit aici.

Un caz mai important a fost la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, când în Porumbacu de Jos apar mai multe naționalități. Astfel o statistică maghiară din 1910 și una românească din 1920 precizează că în Porumbacu de Jos din 1459 locuitori, 1350 sînt români, 79 maghiari, 55 germani și 8 evrei.¹

Aceștea nu s-au stabilit aici definitiv și ca urmare acestui fapt, în prezent populația este ^{predominant} românească. *se remarcă în special prezența țigănilor (o colonie așezată la marginea satului)*

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Dezvoltarea economică și socială în feudalism.

Înainte de a trece la prezentarea dezvoltării economice și sociale a Porumbacului de Jos, este necesar o scurtă prezentare a condițiilor în care a avut loc acest proces în Țara Oltului.

Țara Oltului, numită astfel după râul Olt, este marginea la sud de munții Făgăraș și la nord de apa carei dă numele. Este unul din cele mai frumoase ținuturi ale părților ardelen, unde într-un contrast uimitor stau în legătură nemijlocită cei mai importanți munți românești, cu ghesul îngust ce se întinde imediat la poalele

[În acest cadru, încinsă de Carpați și scaldată de Olt, se năsternesc pe malul stîng al râului Țara Oltului, cu vechea cetate a Făgărașului, stăpînită odată de Mailatești, români de obîrșie și viață nobilă, pământ martor la multe și mari evenimente din trecut Ardealului.

¹ L. C. Martinovici și N. Istrati - Dicționarul Transilvaniei Banatului și celelalte ținuturi alipite - Cluj 1921.

Patrie a grănicerilor români de mai târziu, Țara Oltului și-a păstrat caracteristicile vieții românești și datorită faptului că acest teritoriu a fost peste un veac în stăpînirea domnilor din Țara Românească.

La sfîrșitul secolului al XII-lea cade sub stăpînirea coroanei ungare, fiind transformată în domeniul regal, situație ce se menține pînă în jurul anului 1365 cînd devine feudă a domnilor munteni. Această nouă poziție politică a Țării Oltului durează pînă în 1462, cînd trece sub stăpînire maghiară. Cu acest prilej se formează un district ce se menține și sub stăpînirea austriacă.

Din 1467 cînd dieta ungară hotărîște să atribuie domeniul Făgărașului nobilului Ioan Bornemissa și pînă la 1713 cînd trece în proprietatea statului, a fost sub stăpînirea unor nobili ca Ana Nădasti, Susana Lorandfy, Mihail Apafi I, Ana Bornemissa și Mihail Apafi II.

(Țara Oltului sau a Făgărașului a avut încă de pe timpul lui Ștefan Mașlat (1527) o poziție privilegiată, căci fiind declarată „liber baronatus” nu era obligată să plătească dare către stat. Locuitorii de aici aveau obligații în favoarea domnului de pămînt și al fortăreței Făgărașului, căreia i se atribuia o deosebită importanță strategică pentru apărarea ținuturilor sudice ale țării.)

În anul 1609 s-au desființat toate baronatele libere din Transilvania afară de cel al Făgărașului care s-a menținut în vechile sale drepturi și privilegii.¹

Locuitorii celor 64 de sate depindeau de căpitanul cetății Făgăraș, locțiitorul delegat de regii Ungariei și apoi de prinții stăpîniți ai Transilvaniei.

(Pentru a putea fi mai bine condus și administrat, ducatul Făgărașului a fost împărțit în trei cu centrele la Făgăraș, Comana de Jos și Porumbacu de Jos. Cele mai multe sate aparțineau administrației curții din Făgăraș, celorlalte două curți fiindu-le repartizate un număr mai mic de sate.)

Curțile de la Comana de Jos și Porumbacu de Jos aveau fiecare cîte un administrator, ce avea însărcinarea să se îngrijească de bunul mers al gospodăriei domeniului, de a încasa veniturile și a prezenta spre aprobare cheltuielile necesare.

---

1. Turcu Ioan - Escursiuni pe Munții Țării Bîrsei și ai Făgărașului - Brașov - Tipografia A. Mureșanu - 1896 pag. 99.

Deosebit de prețioase și amănunțite sînt îndrumările gospodărești ale principesei Anna Bornemissa cuprinzînd informații asupra felului cum au fost administrate cele trei domenii între anii 1667 - 1690.

[De administrația curții din Porumbacu de Jos, în perioada mai sus menționată țineau astele Porumbacu de Jos, Porumbacu de Sus, Sărata, Scorei, Ucea de Sus, Arpașul de Sus, Oprea și Streza Cîrțișoara. Începînd cu anul 1680 satele Arpașul de Sus, Oprea și Streza Cîrțișoara au fost predate lui Mihail Teleki.]

Se cunosc și numele administratorilor din acea vreme, cărora li-se zicea uneori și juzi de curte și care sînt de obicei dintre boierii satelor. Așa sînt de exemplu: Stefan Nica (pînă primărie 1667), Vasile Buza (iunie 1667-mai 1668), Discu Serban Tab din Săsciori (iulie 1668-iunie 1676), diacul administrator Matei din Săsciori (iulie 1676-noiembrie 1680), Alexandru din Luța (ianuarie 1681 - aprilie 1690) și Serban din Recea (după aprilie 1690).¹

[În fruntea fiecărui sat era un jude, care era ales de obștii locuitorilor din satul respectiv în mod liber, cînd satul era liber și cu aprobarea stăpînului feudal cînd satul era aservit.]

[Viata economică.]

Cultivarea pămîntului a fost o ocupație străveche a locuitorilor de aici, în special pe malul stîng al Oltului unde este situat și Porumbacu de Jos.

Principalele culturi cunoscute din cele mai vechi timpuri în aceste locuri sînt: grîul, orzul și meiul, care se cultivau pe malul mai productiv și mai cald al Oltului; secara și ovăzul, care se cultivau pe locurile mai reci spre munte. Se mai cultivau și alacul, hrîșca și cînepa, absolut necesare pentru îmbrăcămîntea țărănilor.

Porumbul a fost introdus la începutul secolului al XVIII-lea lucru ce este demonstrat de conscripția din 1722 cînd suprafețele semănate cu porumb sînt încă mici, dar în scurt timp va ocupa un loc important în hrana locuitorilor.

Nu lipsesc nici legume ca: ceapa, usturoiul, pătrunjelul, varza și în jurul anului 1800 cartoful, care a devenit în zilele noastre cultură specifică zonei. În grădini se cultivau pomi fructiferi (măr, păr, pruni), ale căror roade se foloseau și pentru obținerea „vinarsului”.

---

1. Stefan Metes - Contribuție nouă la istoria românilor din Tara Făgărașului în veacul al XVII-lea - Situația românilor din domeniul Porumbacu de Jos 1680.

Terenul agricol era împărțit în două cîmpuri arătoare, care își schimbau cultura în fiecare an, și un cîmp cu livezi pentru fîn și locuri de păgunat pentru vite. De menționat este faptul că ultimul, se intercala printre cîmpurile arătoare, exceptiv făcînd păgunatul dela munte. Acest sistem poartă numele de sistemul egorului negru.

Deși terenul Porumbacului de Jos este mai fertil decît a altor sate din această zonă se gîndește cel puțin la doi ani și se ara de două ori.

[Pămîntul cultivabil era de două feluri, o parte posesiunea locuitorilor și alta care se cultiva pentru stăpînul feudal, numit pămînt alodial.]

Modul de repartizare a teritoriului Porumbacului de Jos ne este cunoscută dintr-un urbariu, din august 1680, asupra satelor supuse curții de aici.

Asfel se cunoaște următoarea repartizare, cu denumiri ce se păstrează și astăzi.

1. Pămînt arător în hotarul de sus.
2. Pămînt arător în hotarul de jos.
3. Finețe. 1 (vezi anexe).

[În cece privește producțiile obținute se cunoaște că la curtea din Porumbacu de Jos, se strîngea din dijma în anul 1667, 746 clăi de grîu și 1171 clăi de secară, reprezentînd a zecea parte din producția satelor subordonate curții. De subliniat este faptul că pe prim loc între satele curții se situează Porumbacu de Jos, lucru ce este dovedit și de conscripția locuitorilor din districtul Făgărașului și orașul Făgăraș din anii 1721-1722, cînd s-a constatat o producție de 5232 clăi grîu-secară, producție superioară celorlalte sate.]

În cece privește economia alodială trebuie să spunem cîteva cuvinte despre inventarul și pămîntul domonial.

Asfel în februarie 1632 apare un inventar care cuprinde curtea și casele, cu șapte camere, casele provizerului, seneșului, economului, maierului, cămărilor, pivnițele, grajdurile, șarile,

---

1. Stefan Meteg - Contribuție nouă la istoria românilor din Tara Făgărașului în veacul al XVII-lea; Situația românilor din domeniul Porumbacului de Jos 1680.

grîne, animale și altele.

În inventarul din 1638, pe lângă toate acestea, apare și casa de fiert vinars.

Mult mai întins și mai amănunțit este inventarul domeniului din 1648, din care aflăm că sînt de lemn casele vechi construite către Gabriel Bethlen și mai apare o casă a dărăbanților, închisă, brutărie, ghețarie și altele.

În urbariul din 1632 se arată că pe domeniul Porumbacului pămînturile de arătură din hotarul Scoreiului sînt în două cîmpuri patru pămînturi.

Semănăturile de grîu înregistrate în hotarul Porumbacului de Jos sînt de 62 gălete.

Urbariul din 31 iulie 1637 dă date mai precise arătînd că în hotarul Porumbacului de Jos sînt două pămînturi semănate cu grîu (unul de 55 gălete și altul de 60 gălete). De asemenea în februarie 1648 se menționează în Porumbacu de Jos și de Sus, în două cîmpuri pămînturi de 316 găleturi și 5 mierțe.

În afară de pămîntul cultivabil, în urbariul din 1632, este înscrisă pe domeniul Porumbacului de Jos o luncă pe care au cuprins o delă sărăcime. În 1637 se înregistrează pe domeniul Porumbacului 7 lunci de circa 416 care de fin, ceea ce apare și în anul 1648.

Producția proprie a domeniului este cunoscută din urbarii și mai ales din inventare. În inventarul Porumbacului din ianuarie 1632 apar, în hambare, 1555 gălete de grîu (plus 18 gălete restur), 270 gălete secară, 363 gălete ovăz, 17 gălete mei, 19 gălete și două mierțe mazăre, 1/2 mierțe linte și altele.

La 15 noiembrie 1642 se înregistrează 20 stoguri, cuprinzînd 14.982 clăi de grîu, 5 stoguri (cuprinzînd 1032 clăi secară), 7 stoguri (cuprinzînd 7057 clăi ovăz), 689 clăi mei și 141 clăi cînepă.

Din cele menționate mai sus se constată că preocuparea de bază a locuitorilor a fost cultivarea pămîntului, preocupare care se menține pe prim plan pînă în zilele noastre.

O ocupație la fel de importantă a locuitorilor din Porumbacu de Jos și tot atît de veche ca și agricultura a fost creșterea animalelor. Desigur că în trecutul îndepărtat creșterea animalelor a avut o dezvoltare mult mai mare. Odată cu dezvoltarea agriculturii, prin lăzuirea păcurilor și destelenirea pășunilor (bază materială a creșterii animalelor), pășunile și fînețele sau

mișorată ducând la scăderea numărului de animale (în special la ovine).

Date despre animalele existente pe domeniul Porumbacului de Jos întâlnim în urbariul din 1632, fiind apar: 206 cai, 714 boi, 704 vaci, 1781 oi și 1161 porci. Numărul animalelor este în creștere și în urbariul din 1637 apar: 343 cai, 1130 boi, 704 junci, 1300 vaci, 4618 oi și 2163 porci.

Luată separat pe fiecare sat situația repartiției animalelor mari în 1637 este următoarea:

Satul	Unită- ți.	fără vite	Numărul vitelor						
			1.	2-3	4-5	6-7	8-9	10-19	20 și peste
Porumbacu de Jos	117	4	3	14	17	22	28	28	1
Porumbacu de Sus	87	4	1	14	15	16	9	27	1
Sărata	76	4	2	14	18	7	13	18	1
Scoreiu	50	1	-	7	7	10	5	17	3
Cîrțișoara	59	3	2	8	8	8	8	21	1
Arpagul de Sus.	54	2	5	11	11	9	4	12	1
TOTAL	443	18	13	67	76	72	67	123	7

Conform tabelului de mai sus remarcăm că numărul celor fără vite este mic, fapt ce subliniază importanța ce se acordă creșterii animalelor.

În ce privește repartizarea oilor în anul 1637 situația este următoarea:

Satul	Unită- ți.	fără oi.	Numărul oilor							
			1-4	5-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100 Peș 199 te 200	
Porumb. jos	117	64	10	22	14	5	2	2	-	-
Porumb. Sus	87	26	4	23	20	5	6	3	-	-
Sărata	76	20	5	16	26	3	3	2	1	-
Scoreiu	50	21	6	5	8	3	3	4	-	-
Cîrțișoara	59	14	8	15	10	3	6	1	2	-
Arpagul Sus	54	18	4	9	7	10	4	2	-	-
TOTAL	443	163	37	90	85	27	24	14	3	-

Din tabelul de mai sus remarcăm, înainte de toate, numărul mare a celor fără oi. Dar nici cifrele ridicate nu indică direct păstoritul, deoarece deținătorii lor aveau în mod obișnuit și alte animale. Păstoritul se făcea cu oameni mai săraci angajați temporar. Și în rîndul păcurarilor erau unii cu o stare mai bună așa cum reiese din tabelul următor:

Satul	păcurari inst.	Felul animalelor						
		Cai	Boi	Junci	Vaci	Oi	Porci	Stupi.
Porumbacu de Jos	1	3	4	2	5	95	3	-
Porumbacu de Sus	1	3	5	3	4	30	5	-

[Păstoritul oilor la Porumbacu de Jos se făcea pe pășunile din munți, de primăvara pînă toamna, care aparțineau îndeosebi boierilor. De menționat este faptul că Porumbacu de Jos nu deținea munți și pășuna oile pe alți munți la Porumbacu de Sus și Sărata prin înțelegere cu proprietarii respectivi.]

Numărul de animale se păstrează cu mici diferențe cam la același nivel pînă la începutul secolului al XVIII-lea. În anul 1717 începe o secetă înspăimîntătoare, care ține pînă în septembrie 1718 și ca urmare, neputîndu-se „sigura baza furajeră, numărul animalelor scade.]

O importanță deosebită se acorda creșterii porcilor în pădurile de fag și stejar ale curții, plătindu-se așa numita „goștină” în valoare de 10 bani de un porc pentru iobagii curții și 15 bani pentru străini. Cînd era belug de ghindă și jir se puteau hrăni în Pădurile din Porumbacu de Sus 600 porci, Sărata 1000 porci, Scoreiu 600 porci și Ucea de Sus 200 porci.

[În creșterea oilor se mai practica și pășunatul în Țara Românească, lucru ce este menționat în conscripția din 1632 care arată că, curtea din Porumbacu de Jos avea acolo 5434 oi.¹]

Inventarul viu al domeniului din anul 1632 înregistrează 97 cai, 35 bivoli și bivolițe, 77 capete de vită mari, 117 porci, 690 oi, 26 capre și 422 păsări. Din inventarul menționat anterior constatăm apariția bivolilor, care vor crește ca număr în secolele următoare.

1. Stefan Meteg - Păstori ardeleni în Principatele Române Arad 1925 pag. 18.

[Pe lângă agricultura și creșterea animalelor o dezvoltare simțitoare a avut-o comerțul și meșteșugurile încă din cele mai vechi timpuri.

Dezvoltarea economică a societății din Transilvania este adevărată de băni, în cantități mari și foarte diverși, care circulau în această țară.¹

Banul sau dinarul, întâi ardelean, era cea mai mică monedă de argint la început, dar mergând tot mai mult spre aramă. Florinul unguresc era banul curent pentru afacerile și târgurile mai mari, banul de schimb în legătură cu străinătatea.²

[Schimburi de bunuri între locuitorii din Țara Oltului s-au făcut vreme îndelungată în forma patriarhală a schimbului în natură chiar și după ce s-au pus băni în circulație.

Negoțul se desfășura într-o măsură mai mică între locuitorii din sat și cei din satele învecinate, având loc de regulă în interiorul satelor.

Cumpărările și vânzările de proporții mai mari se făceau la târgurile anuale din Făgăraș și Sibiu.

La Făgăraș era târg săptămânal vinerea și trei târguri de țară în fiecare an la Rusalii, la Sf. Marie mică și Sf. Nicolae. Se mai țineau târguri anuale și în satele Sercecia, Simbăta de Sus și Beclean.

În piața acestor târguri apăreau tot felul de mărfuri țărănești, care sînt specificate cu prețul pînă la cele mai mici amănunțe în urbarere diferitelor sate făgărășene. Menționăm mai jos o astfel de listă din anul 1758 cuprinzînd prețurile mărfurilor ce se vindeau în târgurile orașului Făgăraș.

=====

Numirea mărfurilor	Maxim		Mijlociu		Minim	
	R.fl.	Cr.	R.fl.	Cr.	R.fl.	Cr.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1 bou din acest loc	16	40	13	-	10	-
1 vacă	8	20	6	40	5	-

=====

1. Stefan Pascu - Voivodatul Transilvaniei pag.404.

2. Nicolae Iorga - Istoria Românilor în chipuri și icoane
Ed. Remuri-Craiova 1921 pag. 294.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1 junc de 2 ani		6	-	5	-	4	-
1 vițel de un an		2	30	2	-	1	30
1 oaie stearpă pt. tăiat		-	56	-	50	-	42
1 oaie cu lapte cu miel		1	30	1	-	-	51
1 miel cu părul creț		1	42	1	24	1	12
1 miel cu blană pentru că pt.		-	51	-	30	-	18
1 berbec după vîrstă		1	52	-	51	-	42
1 capră după vîrstă		1	12	-	51	-	42
1 ied		-	15	-	12	-	9
1 țap după vîrstă		1	30	1	-	-	50
1 porc slab		1	30	1	1	-	42
1 porc îngrășat cu jir		4	10	3	20	2	30
1 porc îngrășat cu bucate		5	-	4	10	3	20
1 purcel de lapte		-	12	-	9	-	6
1 găină		-	4,5	-	3	-	2

Iobagii din diferite sate făceau un negoț destul de însemnat cu felurite produse specifice locului. Produsele ce le vedeau locuitorii din satele curții de la Porumbacu de jos reies dintr-o listă din anul 1787 pe care o menționăm mai jos.¹

Numea mărfurilor	Maxim		Mijlociu		Minim	
	R.fl.	Cr.	R.fl.	Cr.	R.fl.	Cr.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1 cal	30	-	20	-	14	-
1 perache de boi	40	-	34	-	26	-
1 vacă cu lapte	18	-	14	-	10	-
1 junc	10	-	8	-	5	-
1 oaie cu lapte	2	-	1	42	1	8
1 un miel	1	-	-	27	-	18
1 porc	3	-	2	-	1	8
1 stup	3	20	2	30	2	-

1. Stefan Meteg - Situația economică a românilor din Tara Făgărașului - Cluj 1935 . pag. XCIV.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1 felderă grâu	1	30	-	51	-	30
1 felderă secară	1	-	-	30	-	18
1 felderă ovăz	-	20	-	15	-	7
1 felderă cucuruz	1	-	-	30	-	17
1 claie de cîneșă	-	24	-	18	-	15
1 felderă sămință de cîneșă	1	-	-	42	-	18

[Pentru dezvoltarea negoșului în Porumbacu de jos o importanță mare a avut faptul că pe aici trecea artera comercială, care lega cele două orașe vestite pentru industria și negoșul lor, Brașovul și Sibiuul. Din această arteră porneau ramificații spre nordul Transilvaniei. O astfel de ramificație pornea din Porumbacu de jos trecerea peste Olt făcîndu-se pe două poduri plutitoare.]

Cît de mult erau cercetate aceste două poduri trecătoare se vede din arenda ce se plătea pentru ele. Între Porumbacu de jos și Săcădate erau două poduri plutitoare, arendate la patru iobagi pentru 230 fl. anual, din care 70 fl. erau cheltuieli pentru întreținerea lor.¹

[Deci căile de comunicație, care contribuiau la dezvoltarea comerșului, erau: drumul de țară Sibiu - Brașov și râul Olt, care făcea legătura cu țara Românească.

Transportul pe uscat se făcea în sistemul poștelor și în Porumbacu de jos era o stație de poștă. Acest lucru este dovedit de faptul că locuitorii Porumbacului de jos, neavînd cai, erau siliți să închirieze, cu cîte 6 fl., cai de ham de la poșta - mesterul.²]

O dovadă grăitoare a căii de transport pe Olt este comanda făcută de principele Gabriel Bethlen, la 20 ianuarie 1623 pentru 20 luntre, dregătorilor din Făgăraș.³ Destinația acestor ambarcațiuni era transportul cerealelor spre Tara Românească.

Datorită dezvoltării specifice a Țării Oltului, datorită izolării romênilor față de influențele străine, mesteșugurile s-au menținut la nivelul industriei casnice.

1. Stefan Meteș - Situația economică a romênilor din Tara Făgărașului - Cluj 1935. pag. 97.

2. Ibid. - pag. 60.

3. I. Turcu - Excursiuni în Tara Bîrsei și în Munții Făgărașului. pag. 97.

Locuitorii satelor își produceau cele necesare casei și gospodăriei lor prin meșterii locali, care învățau și practicau toate meșteșugurile. Ca urmare numărul meșterilor era determinat de nevoile locale și de materia primă existentă. Astfel în Porumbacu de jos se practicau meseri ca: cojocărie, cismărie, rotărie, tâmplărie, curelărie, ferărie, etc.

[O largă dezvoltare a avut industria morăritului, lucru ce este dovedit de conscripția din 1721 - 1722, care constată existența în Porumbacu de jos a 6 mori cu șapte roți, din care una cu două roți este a domnului de pământ și celelalte cinci sînt ale locuitorilor. În sat mai exista și o piuă. De menționat în Porumbacu de jos este existența în aceeași perioadă a iobagului Ioan Tărmones care în anul 1726 era scutit de toate sarcinile iobăgești pentru meșteșugul său doftoricesc.]

Un meșteșug cu o largă răspîndire, ocupație a tuturor femeilor, a fost țesutul și cusutul costumelor, ștergarelor cu flori, covoarelor de diferite genuri și a altor obiecte de îmbrăcăminte și podocobă. Acest lucru este dovedit prin mare varietate de modele ce se mai lucrează și astăzi.

În concluzie se poate afirma că în satul Porumbacu de jos meșteșugurile nu au luat amploare, excepție făcînd morăritul. Acest lucru este confirmat de veniturile constatate cu prilejul conscripției din 1722, care se ridică la 85 fl. din care 80 de la mori și 5 de la piuă.

Viata socială.

Orînduirea feudală în țara noastră s-a dezvoltat lent, nefîncetat, formîndu-se clasele sociale de bază. Clasele sociale, de s-au format, nu erau omogene, în interiorul lor existînd stratificări în raport cu situația economică.

Procesul de formare și dezvoltare a orînduirii feudale a dus în cele din urmă la ruinarea țărănimii și întărirea nebilimii.

Formarea claselor sociale în Țara Făgărașului a avut loc în mod specific, datorită condițiilor istorice speciale arătate la începutul capitoului.

Aici nu s-a putut impune forma feudalismului unguresc, locuitorii avînd obligații față de domeniul și Cetatea Făgărașului.

1. Stefan Meteg - Situația economică a românilor din Țara Făgărașului - Cluj 1935. pag 127.

2. Ibid. - pag. 128 - 132.

Acestui domeniu i-se acorda o importanță strategică deosebi pentru apărarea părții sudice a țării și care s-a păstrat calitat de „ liber baronatus ” pînă la 1800 , în timp ce toate celelalte au fost desființate în 1609 ¹.

Ca urmare a acestu fapt și a celor 100 de ani de stăpînire domnilor Țării Românești , Tara Făgărașului a fost leagănul boierii românești, de și situația economică a acestora era foarte difrită.)

Studiînd izvoarele istorice cunoscute constatăm existența Tara Făgărașului a 4 categorii de boieri .

1. Boieri ,, vechi și buni - de la întemeierea satelor ” care datează din epoca cînd domni Țării Românești au stăpînit du catul Făgărașului , primid de la acestea diplome cu privilegiu și moșii , care le-au menținut pînă tîrziu întietatea între frunta satelor .

2. Boieri cu diplomă , fără moșie , de la regii unguri sau principii Transilvaniei pentru diferite servicii făcute în războe sau de altă natură și care le dădeau anumite drepturi și scutiri.

3. Boierii ridicați dintre iobagii mai bogati , fără meri speciale , care își cumpărau diploma cu oarecari privilegii . Privilegiile cîștigate pe această cale erau foarte nesigure și de sc tă durată și care trebuiau să fie înalte cu bani sau alte daruri . In caz contrar erau declarați - boieri căzuți - și erau trecuți clase iobagilor .

4. Boieri recrutați din cele trei categorii și ridicați l rangul de nobili ardeleni , avînd dreptul de a purta stemă , fixe special în diplomă după obiceiul unghuresc . Aceștia se bucurau de mai multă prețuire , fiindcă se dovediseră mai accesibili , în dir ția contopiri lor cît mai rapide cu nobilimea maghiară .

Boieri din Porumbacu de jos se cunesc din conscripția din 1722 și verificarea făcută de către o comisie mixistă la 8 iulie 1843 asupra nobilității a 98 familii bîternale din districtul Făgăraș , încorporate la granița militară a Regimentului I român din Orlat ².

Astfel sint cunoscuți Mihail Dece , (fără specificare di plomei), Bărbat (1662), Popa Stancu (1663), Comșie Popa (166

1. I. Turcu - Excursiuni în Munții Țării Birsei și ai Făgărașului - Brașov 1896 . pag. 99 - 101 .

2. I. Cav. Pușcariu despre boierii din Tara Făgărașului Sibiu . 1904 . pag 110 .

avind diplome din partea familiei Apara și Călin (1666) , Stoica Zachei (1671) , Stoichiță (1671) cu diplome din partea principesei Anna Bornemissa .

Boierii au avut o situație incomparabil mai ușoară decât a iobagilor , deși așa cum vom vedea , mulți din aceștia se apropiau mult de iobagi . Scutirile lor se bazau pe acte scrise , care le serveau ca dovezi în fața scaunelor de judecată . Ca urmare a acestui fapt boierimea făgărășană , relativ numeroasă , a dat multă bătăie de cap stăpînirii . O dată cu scurgerea timpului boierimea a scăzut mult în importanță prin sărăcire . După împărțirea moșiei între urmașii numeroși , și mai multor generații , boierii nu se deosebeau prea mult de țărani iobagi , alături de care munceau că să cîștige cele necesare traiului . Atît doar că erau țărani privilegiați , scutiți de abuzivele impozite și corvezi . Ajunși aici însă , îi pînseau functionari fiscului , care se sileau să-i coboare cu totul în rîndul iobagilor . Urmau procese care durau ani de zile , dar acești boieri - țărani dîrji , nu se lăsau pînă nu-și recîștigau drepturile , oricîtă cheltuială și alergătură ar fi cerut judecata .

Erau săraci dar erau mîndrii de trecut și de situația lor privilegiată . Se considerau pe sine de ,, neam bun " și nu există pînă astăzi o expresie mai plină de dispreț față de un om nevrednic , decât vorba ,, de neam slab " .

Tineau în privința privilegiilor , să se deosebească de iobag prin port purtînd cămașă cu guler lat , întors , pe cînd iobagii purtau numai cămașă cu guler îngust cu băieri .

Mîndria lor de clasă nu-i împiedeca să-și recunoască scăpătura materială , cînd era cazul , pe care ș-o ironizau ei însiși cu mult umor .

Astfel scriitorul Ion Codrul Drăgușanul , boier și el , pomenește de ,, boiernatele de 7 pruni din Tara Oltului " . De aici expresia care s-a păstrat pînă astăzi despre un om a cărui situație materială s-a înrăutățit din diferite motive , că ,, ș-a pus prunul " .

Mai existau două categorii sociale , care beneficiau de aceeași scutire față de domnul feudal și mai tîrziu față de stat .

Băstierii , în număr mic , erau iobagi ce au făcut timp îndelungat serviciul militar în cetatea Făgărașului .

Grănicerii erau locuitori ce au făcut parte din Regimentul I grăniceresc , ce avea sediul la Orlat . Acest regiment a fost înființat în 1762 și desființat 1851 .

Satul Porumbacu de jos făcea parte din campania 7-a, cu sediul la Racovița. Pe lângă serviciul militar, căruia i s-a dat ulterior mare dezvoltare, grănicerii aveau datoria să păzească trecătorile peste Carpați, nu atât - împotriva dușmanilor, cât mai mult ca să împiedece contrabanda și mai ales pe iobagii, care voiau să fugă de aspră fiscalitate și abuzurile regimului habsburgic. În acest scop grănicerii înlocuiesc pe „plăieșii” din vremea principilor, mai puțin numeroși și mai slab organizați.

Grănicerii erau scutiți în parte de impozitele către stat și foloseau liber pădurile.

Până la înființarea regimentelor grănicerești boieri aveau obligații militare față de cetatea Făgărașului.

O parte din boieri serveau, la dorința domnului de pământ, călău, bine înarmați și cu haine de pastor, iar altă parte sub numele de pușcași, în număr stabilit de domnul de pământ, serveau călare cu pușca sau ca pedestru cu pușca.

Cei din prima categorie dacă plăteau taxa fixată pe an, la Sf. Gheorghe și Sf. Mihai, erau scutiți de orice serviciu.

Seful tuturor boierilor a fost întotdeauna căpitanul cetății Făgăraș ajutat de 3 vice-juri, care se parereprezentau cele trei circumscripții boieresti administrative, având ca subalterni 52 decurioni sau hotnogi¹.

[Paralel cu formarea și evoluția clasei boierilor, s-a format și clase oprimată a iobagilor.

Spre deosebire de restul Transilvaniei, unde după definiția juristului maghiar Verböcsey, „țăranul nu are nimic, afară de plata muncii”, în Tera Făgărașului situația lor era ceva mai bună. Astfel iobagii de aici aveau oarecare stare materială constând din casă, grădină, pământ arabil, fînă și drept de folosință asupra pădurii și pășunii comunale. Ba mai mult existau iobagi cu o stare materială bună. Astfel la Porumbacu de jos prin conscripția din 1722 se evidențiază iobagi cu o stare materială foarte bună, din care notăm: Iuon și Bărbat Poșă, Stanciul Vulp, Dancul Romendan, Iuon Micotur, Gavril Drile, Comga Cotore, Comga Vled, Oprea Poșă, Iuon Cotore și alții².

[Aceasta nu înseamnă că aveau o viață ușoară. Iobagul era obligat la diferite sarcini în natură, muncă și bani, la care se adăugau abuzurile nobilimii și a aparatului de stat.

1. Stefan Meteg - Boieri ostagi din Tera Oltului în veacul al XVIII - lea. pag. 6.

2. Stefan Meteg - Situația economică a românilor din Tera Făgărașului - Cluj 1935. pag. LXVII.

Poverile iobagilor au fost probabil, la început, mai mici, dar s-au mărit cu timpul.

În cele ce urmează vom prezenta obligațiile iobagilor în secolul XVII. (1680).

a. Darea.

Darea se strîngea de două ori pe an, la Rusalii și la Crăciun. La stabilirea și încasarea dării se avea în vedere numărul de vite de muncă din gospodărie. Astfel familiile fără animale de muncă plăteau 25 dinari, iar cei necăsătoriți nu erau impuși. Cei care aveau 1 animal de muncă (Cal sau vită de jug) plăteau 50 dinari, cei cu 2 animale de muncă 1 fl. și cei cu 4 animale 2 fl. Suma de 2 fl. era darea maximă neplătindu-se mai mult chiar dacă aveau peste 4 vite de muncă. O dare specială era a lucrătorilor de la curte, angajați pentru diferite munci, care se calcula în plata pe care o primeau.

b. Darea împărătească.

Se plătea de întreg satul fiind aici de 61 fl. și 50 dinari. În anul 1680 a fost încasată de două ori, ceea ce dovedește înăsprirea exploatareii și a abuzurilor.

c. Dijmele.

Cu privire la produsele cîmpului se aplica zeciuiala de obicei adică iobagul dădea a 10 -a parte din produsele obținute. La oi și porci se da, de regulă, 1 cap din 15. În caz că nu se împlinea numărul de 15 se plătea pentru fiecare cap cîte 2 dinari. Pentru 10 stupi se da 1, iar cine avea sub 10 plătea 2 dinari pentru fiecare.

Se practica obiceiul ca dijmele în bucate să se ia după numărul animale. Astfel cei ce aveau 4 - 8 vite de jug dădeau 1 căblă de grîu și 1 1/2 căble ovăz; cei cu 2 vite de jug dădeau 2 ferdele de grîu și 3 ferdele de ovăz; cei cu o vită de jug 1 ferdelă de grîu și 1 1/2 ferdele ovăz.

d. Servicii.

Iobagii mai erau obligați de a presta servicii în timpul aratului, semănatului și recoltatului alături de zileri, iar în restul anului serveau tot a treia săptămîină (în întregime).

e. Darurile.

Darurile erau de două feluri, pe de o parte daruri ale întregului sat și pe de altă parte ale gospodăriilor în raport de starea materială. Fiecare sat de pe domeniul Porumbacului de Jos dădea anual o vită de tăiat, o vadră de miere, o vadră de unt, o pătură

1. Ștefan Meteg - Situația românilor din domeniul Porumbacu de Jos. (1680).

și o piele de vâpșe. Pe lângă aceasta fiecare gospodărie, care plătea dare, dădea o găină, 5 căpățini de varză sau cite 5,5 dinari. Cei ce aveau vite de jug mai aveau obligația să ducă cite un car de lemne de orăciun. Mai dădeau daruri și plăieșii, preoții noi și boierii judecătorești (asesorii). Astfel primul plăieș dădea 15 fl. preoții români noi dădeau 15 fl., dacă erau de origine iobăgească, și cei 6 boieri asesori 24 fl.

f. Crîmărit .

Cînd era cules bun vinul se vindea tot anul, iar cînd era slab satul trebuia să dea așa numita „ crîmă seacă ”, care consta în plata anuală a 3 - 6 buți de vin cu 12 fl. fiecare. Multe nemulțumiri producea impunerea vinului prost și scump.

g. Poștăritul .

Poștăritul și alte transporturi constituiau una din obligațiile grele ale țărănimii aservite, în special la Porumbacu de Jos care era situat pe drumul ce lega Sibiuul cu Făgărașul. Oamenii și animalele trebuiau să transporte poveri grele la distanțe mari (cîte de km.). Bineînțeles că vitele ce le mureau cu acest prilej nu erau plătite de nimeni. O situație specială era la Porumbacu de Jos unde nu erau cai și locuitorii erau nevoiți să închirieze cai de la poștameșter cu cite 6 fl. fiecare.

La aceste obligații cuprinse în urbarii, care se alcătuiseră cu scopul de a înlătura abuzurile și a evita scăderea stării economice a iobagilor, se adăugau o serie de slujbe și poveri impuse, abuzuri ale aparatului de stat, ceea ce a dus la agravarea situației iobagilor.

Acest lucru este dovedit în mod clar de ancheta făcută în 4 - 16 iulie 1726 din ordinul împăratului Carol al VI-lea în 33 de sate din Tera Făgărașului¹. Astfel în Porumbacu de Jos au fost chestionați 3 boieri și 7 iobagi, care au arătat că principala cauză a fugii iobagilor din sat este înrăutățirea situației acestora peste măsură. Se arată că darea este peste puterile oamenilor, nereușind niciodată să încheie cu plata ei. Transportul de lemne pentru curtea din Porumbacu și cetatea Făgăraș, și în special poștăritul creează mari greutăți.

O grea povară pentru iobagi era adăpostirea și-au staționarea soldaților. În anul 1723 locuitorii Porumbacului de Jos au cheltuit pentru colonelul Lachstitt o sumă de cîrca 300 fl., iar în 1726 au fost siliți să promită baronului Riedt, străjmeșter -

1. Stefan Metes - Situația economică a românilor din Tera Făgărașului. - Cluj 1935. pag. 319 - 323.

plutonier , produse în valoare de peste 100 fl .

Pe lângă aceasta locuitorii trebuiau să dea produse altor gradeți și soldați, și furaje pentru animale .

Reprezentanții aparatului fiscal ajungeau pînă acolo încît își însușeau bani ce reveneau satului cum este cazul perceptorului Serban Gavrilă din Voila, care nu a dat satului Porumbacu de Jos suma de 56 fl. contravaloarea cazării unor militari în trecere. La fel s-a întîmplat cu 50 fl. ce reveneau satului pentru iernarea cirezii de vite a împăratului, ban însușiți de Toma Diacul din Sevestreni.

De înrăutățirea situației țărănimii aservite ne putem da seama după urbariile din 1688, 1726, 1766, 1783, care demonstrează o continuă scădere a populației, o fărâmițare a pămînturilor și o sărăcire materială a tuturor, comparativ cu anul 1680¹.

In afară de iobagi în cadrul țărănimii aservite mai intrau jelerii, care erau elemente străine, primite în interiorul satelor, dar numai pe margine sau în afara vetei satelor fiind numiți zile-rii². Jelerii care dispuneau de pămînt mai puțin s-au erau lipsiți de pămînt, după expirarea inoiei puteau pleca de pe o moșie pe alta.

Pentru a înțelege mai bine poverile deosebite ale țărănimii aservite trebuie să avem în vedere că, deși cifrele menționate la diferitele obligații par reduse, puterea de cîștig era foarte mică. Astfel 1789 o zi de coasă, fără mîncare, se plătea cu 12 crețari, iar cărușia cu un cal cale de o poștă (19 - 22 km.), se plătea cu 15 crețari (preț mediu)³.

Ca urmare a înăsprii exploatării țărănimii aservite se dezvoltă și intensifică lupta de clasă. Pe meleagurile Porumbacului de jos, ca și în zona înconjurătoare, lupta împotriva exploatării a fost continuă, atât din partea iobagilor cît și a altor categorii sociale.

Formele cele mai răspîndite au fost, fuga de pe moșie și heiducia.

Inflințarea regimentelor grănicerești a făcut să crească puterea boierilor, înrăutățind situația țărănimii aservite.

Boierii asuprau pe iobagi încît nu numai pămînturile pe care le-au luat, sub diferite pretexte, le considerau ca bunuri

1. Stefan Meteg - Situația economică a românilor din Tara Făgărașului .- Cluj. 1935 . pag. 368.

2. B. Surdu - Opere . pag. 115 - 116 .

3. Stefan Meteg .- Situația economică a românilor din Tara Făgărașului - Cluj 1935 . pag . LXVI .

proprii negînd pe fața dreptul fîscului , ce eu răpit după bunul lor plac pămînturi ale iobagilor . Pe iobagi îi considereau ca pe zilerii lor persecutîndu-i iar dacă încercau să se apere foloseau orice mijloace casăi supună .

Rezultatul acestei situații , insuportabile , era faptul că iobagi își luau lumea în cap , părăsindu-și casele și petecile de pămînt , care nu le mai puteau asigura traiul . De obicei iobagi fugeau în Tara Românească .

După ce Austria apus stăpînire pe Transilvania , la sfîrșitul secolului al XVII-lea , nemulțumirile cresc continuu producîndu-se violente mișcări populare . În întreg imperiul începe conscriere populației și a avutului ei , de care românii fugeau ca de foc . Își dădeau seama că vor fi încărcăți cu noi biruri sau că feciorii vor fi duși în armată , serviciul militar fiind de 20 de ani .

Acest fenomen este scos în evidență de conscripțiile urbane ale dintre anii 1680 - 1787 , așa cum reiese din datele următoare:

Iobagi fugiți din Porumbacu de jos .

- 1680 - 18

- 1688 - 40

- 1726 - 31

- 1766 - 28

Proporția importantă a fenomenului de fugă a iobagilor a obligat autoritățile să intervină pentru descoperirea cauzelor și luarea unor măsuri în vederea înlăturării lui . Așa a fost cazul în 1726 , cînd între 4 și 16 iulie s-a făcut o anchetă din ordinul împăratului Carol al VI-lea , în 33 de sate din Tara Făgărașului . Ancheta a dovedit viața deosebit de grea pe care o duceau românii din această zonă .. (Vezi anexa ,).

Se cunoaște faptul , că măsuri eficiente pentru înlăturarea cauzelor nu s-au luat , dar s-a căutat să se împiedece fuga prin măsuri polițienegte .

Fugarii erau urmăriți pretutindeni , îndeosebi luîndu-se măsuri aspre pentru paza granițelor . La început acestea erau paze de plăieși , iar pe la 1765 de către grăniceri mai riguroși decît primii .

Cu toate măsurile luate fenomenul nu a putut fi înlăturat lucru ce a alarmat autoritățile vremii cum reiese dintr-un document de la 1773 care menționează „Tota Transilvania ad nos venit ”²

1. Stefan Meteș - Situația economică a românilor din Tara Făgărașului .- Cluj 1935 . pag . 369 .

2. V. Tufescu - Sucecarpații și depresiunile marginale ale Transilvaniei . pag . 212 .

[Pentru a înțelege mai bine dezvoltarea societății din Tara Făgărașului este necesară prezentarea organizării juridice.

În Tara Făgărașului erau 7 scaune de judecată, dintre care 6 de primă instanță și un scaun superior la Făgăraș. Dintre cele din-
tîi 6 erau scaunele judecătorilor la Făgăraș, Beclean și Sercoia
cu judecători și jurați din localitate. Aici se discutau cauzele
între localnici, sau alții din afară și localnici.

În Făgăraș, Comana de jos și Porumbacu de jos erau scaunele
judecătorilor de curte sau ale boierilor, numite așa pentru că erau
prezidate de judecători de curte și pentru că asesorii erau boieri.
În cele din Comana și Porumbac funcționau câte 6 asesori boieri,
fiindcă în circumscripția lor aveau sate mai puține, deci și cauze
mai puține. Cel din Făgăraș avea 12 asesori. Acestea erau primul
for pentru judecata iobagilor, precum și pentru alte cauze, care
erau rezervate scaunului superior de judecată¹.

Scaunul de judecată din Porumbacu de jos cuprindea satele:
Porumbacu de jos, Porumbacu de sus, Ucea de sus, Gorbi și Sărata
după 1680, iar înainte mai avea: Viștea de sus, Arpașul de sus,
Streza și Oprea Cîrțișoara.]

Așa cum arată urbariul din 1726 al satului Porumbacu de jos,
scaunul de judecată avea 6 boieri jurați și un notar ce erau prezi-
dați de un previzor.

[Scaunul de aici judeca stît pricinile iobagilor contra boie-
rilor, cît și cele ale boierilor contra iobagilor, cu excepția
crimelor ce erau judecate de scaunul superior din Făgăraș. Ce nemul-
țumiri de judecată făcute aici puteau face apel în fața Prefectului

Nume de boieri jurați se cunosc de la 1680 Bîra Coma și
Ioan Boier din Porumbacu de jos², iar la 1688 făcea parte și Toma
Boier din Sărata³.

Sumele încasate de pe urma pedepselor erau repartizate ast-
fel: $\frac{2}{3}$ revenea domnului de pămînt și $\frac{1}{3}$ membrilor scaunului
de judecată.

Pentru a ne putea da seama mai bine de modul în care se
efectua procesele, trebuia amănunțit normele de procedură și glosa-
bele care se aplicau (vezi anexa).

1. V. Literat - Orașul și Tara Făgărașului pag. 13.

2 - 3. Stefan Meteg - Situația economică a românilor din
Tara Făgărașului - Cluj. 1935 pag. XXXIII.

Dezvoltarea economică și socială în capitalism .

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea semnele crizei feudalismului se înalță , iar contradicțiile apărute ca urmare existenței germenilor capitalismului se ascut la maxim.]Masele populare , elementele progresiste din cele 3 țări românești s-au ridicat la luptă în anul 1848 cu scopul înlăturării relațiilor feudale , ce frînau progresul societății.

Cu toate că revoluțiile burghezo - democratice de la 1848 au fost înăbușite , au dus la crearea unor condiții favorabile dezvoltării noii orînduiri , capitalismul .

[Astfel în Transilvania urmările revoluției din 1848 au fost generate de desființarea iobăgiei .

Tărănimea de aici nu mai făcea robote și nu mai dădea dijme pentru sesiile urbariale , iar jelrii aveau posibilitatea să-și răscumpere servituțiile cu bani .]

S-au păstrat însă pămînturile alodiale , iar tărâni care lucrau pe aceste pămînturi erau considerați arendași .

În perioada de după 1848 s-a trecut la comasarea pămînturilor alodiale în vederea unei gospodăririi mai rationale , caracteristică capitalismului. Pămînturile comasate erau de regulă arendate unor bogătași cum a fost cazul în Porumbacu de Jos cu moșia „ Ierariu” , care a fost dată baronului S. Bruchenthal și acesta la rîndul său lucra moșia folosind tărănimea săracă .

Deși în 1848 s-a desființat robota , zeciuală și celelalte obligații iobăgești , fostul iobag nu a devenit proprietar al sesiilor urbariale ce avea asigurată posesiunea necondiționată a acestora .

Abia prin patenta imperială din 21 iunie 1854 s-a asigurat dreptul de proprietate și în Transilvania , așa cum reiese din : „ Moșiile imperiale și sesiile zilerilor , pășunile și pădurile asupra cărora iobagii au avut înainte drept de folosință , toate au trecut în proprietatea fostilor iobagi cu dreptul de liberă dispunere ”¹

[Statul și marii proprietari și-au reținut o pătrime din pășuni și cea mai mare parte din pădure . Caracteristic pentru fostul județ Făgăraș , deci și pentru Porumbacu , a fost faptul că nu a existat proprietatea mare individuală , proprietatea mică și mijlocie situîndu-se pe prim plan ?]

1. Istoria României - vol . I. Ed. acad. R.P.R. 1964 pag. 408.
2. Al. Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului - Cluj. 1938 . pag. 69 .

Prin măsurile luate după 1848 nu a fost rezolvată problema agrară . Solul nu avea calități corespunzătoare , terenul era divizat în multe parcele și necesita munci grele pentru a se putea obține hrană de toate zilele . Acest lucru este oglindit în vechiul cântec popular făgărășan , care spune :

Tara Oltului
Para focului.
Tară de ocară,
Pîine de secară !

[Această situație înrăutățită de consecințele primului război mondial a creat condiții favorabile pentru mișcarea revoluționară democratică din toamna anului 1918. Mișcarea revoluționară democratică a dus la dezmembrarea imperiului Austro-Ungar și la realizarea statului național unitar român .

Masele populare au legat de actul desăvîrgirii unității naționale , nădejdea îmbunătățirii situației economice și sociale .

În noul cadru format s-a pus cu și mai mare acuitate rezolvarea problemei agrare , cu atât mai mult cu cît evenimentele anterioare au impus înscrierea ei în constituției și în Declarația de la Alba Iulia . Ca urmare a presiunii maselor guvernantei au fost nevoiți să treacă la îndeplinirea reformei agrare .

[Reforma agrară din 1921 a fost mai ușor realizabilă și mai puțin revoluționară în județul Făgăraș afectînd în cea mai mare măsură proprietatea de stat și a absentiştilor ² .

La Porumbacu de jos s-a împărțit pămînt din moșia ,, Ierari acordîndu-se prioritate demobilizatilor , văduvelor de război , agricultorilor fără pămînt și cu pămînt puțin, și orfanilor de război .

De reforma agrară din 1921 a beneficiat și obștea comunală. Natura terenurilor expropriate , fiind în cea mai mare parte pășuni și păduri , a permis satisfacerea unui important deziderat al obștelor comunale , creșterea suprafeței pășunilor .

[Economia satului Porumbacu de jos a continuat să fie o economie agrară și în perioada epocii capitaliste. S-au cultivat în continuare plantele cunoscute extinzîndu-se cultura cartofului și porumbului , Tehnica lucrării pămîntului rămîne tot cea cunoscută , adică rotația culturilor pe trei sole , una fiind lăsată ca ogor negru .

1. Octavian Meteg - Prin Vasa Cucului , viața lui Badea Cîrșan. partea I-a, Ed. tineretului. Bucuresti 1968. pag . 14 .

2. Al. Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului . - Cluj 1938 .

La sfîrșitul secolului al XIX-lea apar primele pluguri de fier fabricate la firma Rieger din Sibiu, prima mașină de treierat acționată cu aburi.

Importanță mare se acordă și în continuare creșterii animalelor, care se dezvoltă după reforma din 1921 ca urmare a măririi suprafeței pășunilor. Un fenomen specific zonei este înlocuirea vacilor cu bivolițe, într-o măsură din ce în ce mai mare. Extinderea creșterii bivolițelor se datorește faptului că acestea sînt mai puțin pretentioase față de hrană și îngrijire, sînt mai rezistente și produc un lapte mai gras.

Meșteșugurile rămîn în continuare la nivelul industriei casnice, excepție făcînd producerea țiglei și cărămizii.

Aceasta a fost singurul meșteșug, care a luat o oarecare amploare, dar a păstrat un caracter manufacturier.

Ţiglarăria a luat ființă în jurul anilor 1830 - 1835 și a funcționat pînă în anul 1960. Capacitatea de producție a țiglarăriei a fost de 300.000 bucăți țiglă, 100.000 bucăți scoarci (coame) și o 100.000 bucăți cărămidă anual. Numărul lucrătorilor a fost în jur de 10 persoane. Producția țiglarăriei în ultimi ani a fost mult scăzută.

[După primul război mondial are loc un proces de deplasare a forței de muncă spre centrele industriale ce se dezvoltă. Locuitorii ce își căutau de lucru în întreprinderile din Avrig, Tâlmaci și Sibiu, chiar dacă învățau o meserie, în timpul liber practicau agricultura în sat.] Acest fenomen se datorește faptului că natura solului, uneltele simple folosite în agricultură, fărâmișarea excesivă a terenului, condamnau agricultura de aici la o stagnare din care nu se va putea descătusea de cît după 23 August 1944.

[Un impuls pentru dezvoltarea economică a satului l-a constituit dezvoltarea căilor de comunicație. În anul 1885 este construită calea ferată Sibiu - Făgăraș, iar în anul 1935 șoseaua asfaltată Sibiu - Făgăraș.

De asemenea, după primul război mondial, o dezvoltare simțitoare o are turismul, Porumbacu de Jos fiind punctul de plecare de la căile de comunicație spre virful Negoiiul.

Datorită dezvoltării spiritului capitalist în societatea românească din Transilvania, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se organizează instituțiile credit.

1. Declarația notarului pensionar Victor Cîndea, fost proprietar al țiglarăriei între ani 1924 - 1960, cu domiciliul în Porumbacu de Jos, nr. 239.

[La dezvoltarea instituțiilor de credit a contribuit introducerea în anul 1870 a cărții funduare , care a înlesnit foarte mult înființarea unui credit ipotecar pentru țărănime .

Nucleul rețelei de bănci românești ce iau ființă în Tara Oltului la constituit banca Albina din Sibiu , înființată 1872 . Numărul băncilor crește în Tara Oltului după 1900 existind tendința ca fiecare comună să-și aibă banca ei . Astfel la 20 iunie (stil vechi) 1900 se înființează banca „ Porumbăceana ” în Porumbacu de Jos¹]

Banca Porumbăceana era o societate pe acțiuni , pretul acțiunilor fiind de 50 coroane . Cupoanele se prescriau în timp de 6 ani . Semnarea actelor se făcea în limba română și magheară prin doi membri din direcțiune sau un membru din direcțiune și un funcționar .

Băncile înființate au avut o importanță mare în lumea satelor contribuind la realizarea unor economii și prin împrumuturile acordate gospodăriilor țărănești contribuiau la consolidarea lor . Depunerile realizate pe parcurs depășeau capitalurile .

În activitatea bancii Porumbăceana s-au marcat două perioade de progres deosebit . O perioadă de la înființare până la primul război mondial și o alta de la război până la criza economică 1929-1933 . Slăbirea activității după criza economică este aceeași în evidență de compararea situației din 1928 și 1935² , care le prezentăm mai jos :

Capital Anul social vărsat.	Fond de rezer- vă.	Alte re- zerve și fonduri.	Depuneri spre fruc- tificare.	Credite de res- cont.	Total activ.
1928-500.000	330.000	314.569.	8.557.134.	412.800.	10.547.41
1935-500.000	109.688.	508.471.	2.884.947.	-	5.082.428

Cu toate realizările obținute prin dezvoltarea orinduirii capitaliste situația maselor populare era grea . Ca urmare a acestui fapt în orinduirea capitalistă se manifestă lupta de clasă sub formele tradiționale haiducia , răzvrătirea și fuga . Astfel țărani din Porumbacu de Jos și Porumbacu de Sus , împreună cu salariați din Sibiu , au atacat în toamna anului 1918 niște depozite de cereale.³

1. Telegraful român - nr. 68 din 21 iunie (3 iulie) 1900 .
2. A. Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului .- Cluj 1938 . pag. 97 .
3. Unirea Transilvaniei cu România - 1 decembrie 1918 . Ed. politică .- București 1970 . pag 574 .

Fuga din țară ia proporții deosebite la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, apărând așa numitul fenomen de emigrație . Proporția acestui fenomen se constată urmărind progresul emigrației din ținutul Păgărașului în perioada 1899 - 1913 după cum urmează :

A n u l	N u m ă r u l e m i g r a n Ț i l o r		T o t a l
	In America.	In România și alte țări.	
1899 .	12.	413.	425.
1900.	4	261.	265.
1901.	198.	240.	438.
1902.	222.	107.	329.
1903.	656.	54.	710.
1904.	363.	334.	697.
1905.	1.346.	590.	1.936.
1906.	1.183.	599.	1.582.
1907.	1.365.	511.	1.876.
1908.	149.	568.	717.
1909.	823.	687.	1.510.
1910.	1.029.	462.	1.491.
1911.	271.	397.	665.
1912.	718.	364.	1.082.
1913.	770.	395.	1.165.
1899.-1913	9.109	5.779.	14.888.

Este semnificativ faptul că fenomenul de emigrare în America nu a micșorat decât în mică măsură fenomenul de emigrare în România .

Cercetînd cauzele speciale ale emigrației dr. Adrian Negrea constată următoarele : că oamenii declară drept cauză principală „ dorința de mai bine ” ² .

Cauzele reale ale emigrației sînt însă mediul natural sărac și surplusul de populație . Astfel din cauza solului sărac , a faptului că animalele erau crescute pentru muncă , hrană și îmbrăcăminte , agricultura se practica în vederea asigurării traiului zilnic . De asemenea meșteșugurile practicate nu au dus la dezvoltarea unei industrii .

1. A. Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului . - Cluj 1938 . pag . 97 .

2. A. Gh. Negrea - Procesul de emigrare în America , în arhiva pentru știință și reformă socială - Director D. Gusti , anul XI- 1933 . pag 97 .

La acestea se adaugă politica economică austro - ungară , care nu a permis buna organizare a dezvoltării economice în Tara Oltului . Majoritatea emigranților era compusă din agricultori capi de familie , care doreau să-și îmbunătățească situația materială a gospodăriei . Servitorii și zilerii , care corespund surplusului de populație , erau într-o proporție foarte mică .

Dintre cei ce emigrasem unii se stabileau în diferite locuri iar alții se întorceau după ce reuseseră să strângă diferite sume de bani . Foarte puțini reuseseră să-și facă o situație și mulți s-au întors cum au plecat sau chiar cu sănătatea zdruncinată . Acest lucru este evidențiat în lucrarea lui Al. Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului - , după cum urmează :

===== Emigranții din Porumbacu de sus , Porumbacu de jos Sărata și Scorei , care au ajuns negustori și industriași în Vechiul Regat ¹ .

S a t u l	Numele și prenumele	Felul comerțului	Domiciliul
Porumbacu de sus ;	Căpătină Nicolae	librărie	Medgidia.
	Frâncu David	creditorie	București
	Lupu Vasile	negustor	Brăila
	Preotesi Procop	prăvălie	București
	Preotesi Victor	prăvălie	București
	Voineag Valeriu	restaurant	Constanța
Porumbacu de jos :	Bratu Pantelimon	cîrciumă	Călărași
Sărata :	Măsariu Gheorghe	tutungerie	Constanța
	Măsariu Nicolae	prăvălie	Constanța
	Oana Vasile	bodegă	București
	Teposu Aurel	depozit ziare,	Constanța
Scorei:	Ciungu Gheorghe	comerciant	București
	David Ion	depozit ziare	Constanța
	Marcu Constantin	tutungerie	Constanța

Emigranții din Porumbacu de sus, Porumbacu de jos, Sărata și Scorei , care au ajuns negustori și industriași patroni în America ² .

1. Alexandru Bărbat - Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului . - Cluj 1938 . pag. 270 - 271 .

2. Ibid . - pag . 277 .

S a t u l	Numele și prenumele	Felul comerțului	Domiciliul.
Porumbacu de sus :	Bărdag Nicolae	băcănie și manufactură	Detroit-Michigan
	Bărdag N. Nicolae	băcănie	Centon - Ohio.
	Căpătină Irimie	patron electrician	Detroit-Michigan
	Tiplic Dumitru	restaurant	Indiana Plos -
	Tiplic Alexandru	brutărie - băcănie și manufactură.	Indiana. Colonia -
	Voineag Alexandru	cîrciumă	Indiana. Detroit-Michigan
Porumbacu de jos :	Bratu Ilie	comerciant	Detroit-Michigan
	Cismas Ion	comerciant	Detroit-Michigan
	Cismag Ilie	comerciant	Detroit-Michigan
	Poga Octavian	comerciant	Detroit-Michigan
	Poga Vasile	comerciant	Detroit-Michigan
Sărata :	Cîndea Achim	notar public	Pontis-Michigan
Scorei :	Ciungu Leon	comerciant	Detroit-Michigan

Numărul emigrenților a fost mare însă nu se poate cunoaște precis deoarece o bună parte din ei plecau fără pașapoarte. În orice caz tabelele antirocare ne demonstrează că puțin au reușit în planul lor de îmbogățire .

Capitalurile celor care se înapoiau au contribuit , datorită valorii superioare a dolarului , la îmbunătățirea gospodăriilor agricole , dar nu au putut schimba vechile realități economice ale satului nostru.

Un eveniment ce trebuie menționat în epoca capitalistă , datorită luptelor care s-au dat pe hotarul satului , a fost primul război mondial .

Între 28 și 30 septembrie 1916 s-au dat lupte crâncene între divizia 4 - a (armata II) , comandată de generalul Simionescu în înaintarea spre Sibiu și trupele germane ale lui W. Morgen . }
 Divizia a 4-a română înaintase mai repede decât unitățile vecine și-lînd comandamentul german să introducă în luptă trupe proaspete din divizia 77 infanterie , germană. Cu tot focul puternic al artileriei germane , românii au respins la 29 septembrie pe dușmani în Oprea - Cîrțișoara și se pregăteau să stace la 30 septembrie aliniamentul dușman, ce se spejinea cu flancul stîng pe Olt și cu cel drept pe munți, trecînd prin Porumbacu de jos , Sărata și Porumbacu de sus.

În acest timp bătălia de la Sibiu se terminase și trupele corpului Olt se retrăseaua dincolo de frontieră .

Față de această situație comandamentul român hotărăște

retragerea în seara zilei de 29 septembrie . Ordinul de retragere ajunge în noapte de 29 spre 30 septembrie , la generalul Boureanu comandantul brigăzii Feldioara (nord) , dar nu ajunge la timp la generalul Păianu, comandantul brigăzii de sud. Din această cauză brigada de sud pornește în zori zilei de 30 septembrie la atac, deși avea flancul de nord descoperit prin retragerea brigăzii de nord. Inamicul este alungat și respins din Sărata și cele două Porumbace. Ai noștri capturează o întreagă baterie de obuziere (de 105 mm), pe care o folosesc împotriva inamicului și iau 200 de prizonieri . Inamicul încearcă să oprească atacul român la vest de cele două Porumbace , dare este respins spre Olt și Racovița.

[S-au distins în aceste lupte regimentul 6 vânători și 6 și 21 infanterie , care au luptat cu ardoare și curaj vrednic de renumele ostașului român .]

Lupta izolată a brigăzii comandată de generalul Păianu n-a putut schimba situația generală a frontului de pe pământul Transilvaniei , dar a fost o mărturie de ne uitat a sufletului de viteaz al ostașilor români.

[Eroii căzuți în luptele de la Sărata și Porumbace au fost înmormîntați în cimitirul eroilor , situat între cele trei sate . Cimitirul s-a constituit în 1919 adunîndu-se osemintele a peste 500 eroi , ostași în gropi comune și efișerii în gropi individuale .]

La ceremonia organizată în noiembrie 1919 au luat parte generalul Grigore Simionescu , care a comandat luptele de aici , generalul Boieriu , comandantul corpului 7 armată Sibiu și o delegație de ofițeri englezi. Intre Porumbacu de jos și Sărata s-a ridicat un monument , sculptat după motivul simbolic al locului , în memoria elevului plutonier Victor Balea din regimentul 6 - Mihai Viteazul , care era chiar din satul Sărata și a căzut eroic în aceste lupte .

Primul război mondial a provocat în Porumbacu de jos , pe lângă distrugerile datorate luptelor , înrăutățirea la maxim a situației economice .

O bună parte a bărbaților au fost mobilizați și trimiși la fronturile din vestul imperiului , iar o parte s-au retras odată cu armata română peste Carpați. De remarcă că cei ce s-au retras au fost însoțiții , în mare majoritate , de soții și copii.

O altă parte au fost mobilizați pentru corvezile militare din spatele frontului .

La toate acestea se adaugă anii secetoși 1916 și 1917 ajungându-se la o foamete mare. Productia agricolă era foarte scăzută , septelul de animale era redus la jumătate și gospodăriile țărănești se ruinau .

Situația prezentată mai sus a contribuit la creșterea spiritului revoluționar al maselor , care au contribuit , în toamna anului 1918 , la dezmembrarea imperiului austro - ungar și la desăvârșirea unității naționale a românilor .

Dezvoltarea economică și socială în epoca socialismului.

Reforma agrară din 1921 și alte măsuri luate de regimul burghezo - meșieresc pentru a împiedeca mișcările țărănești, nu au rezolvat și nu au putut rezolva problema agrară în țara noastră .

Revolvarea definitivă și completă a problemei agrare, în favoarea țărănimii muncitoare și a întregului popor , a fost posibilă numai în condițiile societății noastre socialiste .

„ Misiunea de a rezolva problema agrară i-a revenit clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare , sub conducerea Partidului Comunist Român ”¹, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul C.A.P. din 7 martie 1966 .

Pentru a se putea realiza acest lucru a fost necesară cucerirea puterii politice și economice de către popor așa cum arată ziarul România Muncitoare , în numărul 19 din martie 1913 , când scria „ Chestiunea țărănească nu va fi rezolvată pînă ce nu este nimicită atotputernicia economică și politică a clasei marilor proprietari. ”

Partidul comunist a fost acela , care a organizat în anii grei ai ilegalității , lupta muncitorilor și țărănilor , a tuturor forțelor patriotice împotriva exploatării burghezo - meșieresti , pentru înlăptuirea năzuințelor de libertate și progres ale oamenilor muncii .

În alianță cu clasa muncitoare și sub conducerea acesteia , țărănimea a participat la insurecția armată , la realizarea pe cale revoluționară a reformei agrare și la lichidarea clasei meșierilor ,

1. Documente al P.C.R. - Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste . Întărirea alianței dintre clasa muncitoare cu țărănimea și intelectualitatea - Ed. politică . București . 1972 . pag . 89 .

la înfăptuirea revoluției populare și trecerea la construirea noii
orânduiri, la victoria deplină a socialismului ¹.

Astfel, după preluare paterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimia muncitoare, rezolvarea problemei agrare pe cale revoluționară a început prin înfăptuirea reformei agrare din 1945, care a lichidat clasa moșierilor.

[Reforma agrară din 1945 nu a avut o influență deosebită în economia satului Porumbacu de jos, situația de aici caracterizându-se prin existența proprietății mici și mijlocii și prin lipsa de terenuri expropriate în zona comunei. Satului Porumbacu de jos i-au fost repertizate 12 jugăre pe hotarul localității Cîrța ² la o distanță de circa 14 km. Această suprafață a fost folosită scrupulos timp ca fînaț, după care a fost înstrăinată.]

O importanță deosebită a avut reforma agrară din 1945 dădînd țărănimii justetea politicii Partidului Comunist Român.

Cu prilejul acestei reforme a fost înființat un centru de închiriat mașini agricole, cu sediul la Cîrța, creîndu-se condiții pentru ca țărănimii săraci să nu mai depindă de cei înstăriți.

O cecitură hotărîtoare în dezvoltarea agriculturii în țara noastră a constituit-o Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1948, care a arătat, că deși s-au îmbunătățit condițiile de viață ale țărănilor cu gospodării mici și mijlocii, nu se poate asigura recolte mai bogate, pentru a asigura necesitățile de consum și ale industriei.

Plenara a arătat că se impune ca o necesitate obiectivă, în scopul construirii socialismului, trecerea la marea agricultură socialistă.

La plenară s-a subliniat faptul că relațiile de producție socialiste la sate trebuie făurite prin unirea gospodăriilor individuale mici și mijlocii în cooperative agricole de producție, pe cale liberului consimțămînt.

Cele mai accesibile forme de atragere a țărănimii pe calea socialismului au fost întovărășirile agricole, care au constituit o minutată școală în care țărănimii s-au convins de superioritatea muncii pe suprafețe mari, pe care se pot folosi mașini și metode agrotehnice înaintate.

1. Documente al P.C.R. - Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste. Întărirea alianței dintre clasa muncitoare cu țărănimia și intelectualitatea. - Ed. politică. București, 1972. pag. 90.

2. Ziarul județului Făgăraș - Brazde Făgărășene - nr. 13 din 14 aprilie 1946.

Ca urmare a muncii desfășurate de organele și organizațiile de partid în anul 1954 s-a constituit la Porumbacu de Jos o întovărășire, formată din circa 20 familii, care în anii următori s-a mărit. În sprijinul muncii membrilor întovărășirilor agricole un rol important i-au avut stațiunile de mașini și tractoare care au pus la dispoziția acestora tractoarele și mașinile necesare pentru lucrările agricole.

Convingându-se de avantajele muncii pe suprafețe mari țărării din Porumbacu de Jos hotărâse în toamna anului 1962 înființarea cooperativei agricole de producție.

Cooperativa agricolă de producție dispunea în anul 1963 de

-Suprafață agricolă totală	1547 ha.
-Suprafață arabilă	689 ha.
-Forța de muncă	579 membri
din care activi	379 membri
-Bovine	295 capete
-Porcine	81 capete
-Ovine	329 capete
-Cabaline	90 capete

Pentru a evidenția evoluția și în același timp avantajele cooperativizării agriculturii menționăm valoarea producției globale obținute, după cum urmează:

-1963	1.940.000 lei
-1966	2.430.000 lei
-1969	3.018.000 lei
-1971	3.719.000 lei

De asemenea urmărind producțiile realizate la hectar, la principalele culturi, constatăm marile avantaje obținute prin dezvoltarea bazei tehnico-materiale a agriculturii, mecanizare și chimizare.

Astfel producția de grâu a fost în anul 1963 de 778 kg./ha, iar în 1971 de 2652 kg./ha. La porumb s-a obținut o producție de 848 kg./ha în anul 1963 și de 4095 kg./ha în 1971. Același lucru se constată și la cartofi, cultură de bază în Țara Oltului, la care s-a obținut 6004 kg./ha în 1963, iar în 1971 s-a obținut o producție de 22.272 kg./ha.

Cooperativa de producție a acordat o atenție deosebită atât retribuiri corespunzătoare a membrilor operatori cît și asigurării fondului de dezvoltare. Ca urmare a acestui fapt în prezent cooperativa agricolă de producție dispune de o avere importantă.

ea se compune din 5 grajduri pentru animale, un salvan pentru oi, magazine, coșare, finare, garaje pentru mașini și tractoare.

Cooperativa de producție mai dispune de un atelier de fierărie, un atelier de tâmplărie, trei tractoare cu remorci, un tractor cu graifâr, două autocamioane și alte mașini și utilaje. Pe lângă acestea cooperativa mai este sprijinită de o secție I.M.A. dotată cu șase tractoare și cu mașinile agricole necesare pentru executarea tuturor lucrărilor agricole.

[Prezentăm în continuare modul de folosință al terenurilor în anul 1973:

-Teren arabil	615,89 ha.
-Pășuni	515,54 ha.
-Fânețe	296,02 ha.
-Total teren agricol	1427,45 ha.

Cooperativa agricolă de producție mai dispune de:

-Păduri	36,39 ha.
-Terenuri cu apre	6,34 ha.
-Teren neproductiv	63,50 ha.
-Construcții și alte terenuri	40,11 ha.

[Situația folosirii terenului, în același an, se prezintă după cum urmează:

-Grâu	210	ha.
-Ovăz	12	ha.
-Porumb boabe	100	ha.
-Plante industriale(in)	40	ha.
-Cartofi	65	ha.
-Legume	15	ha.
-Plante de nutreț	64	ha.
-Plante semincere	2	ha.

Pentru a întregi situația averii cooperativei prezentăm în continuare efectivele de animale și producțiile animaliere în anul 1973:

-Bovine	521	capete
-Ovine	1000	capete
-Lapte de vacă livrat la stat	3284	hl.
-Lapte oaie livrat la stat	134	hl.
-Lână livrată la stat	2205	kg.
-Carne livrată la stat	52	t.

Pe baza celor prezentate mai sus și a lărgirii secțiilor de prestări servicii, s-a obținut în anul 1973 următoarea producție globală.

-Producție vegetală	3.033.000 lei
-Producție animală	1.072.000 lei
-Producție prestări servicii	451.000 lei
-Producție globală	4.556.000 lei

Fenomenul caracteristic pentru dezvoltarea agriculturii în anii socialismului este scăderea forței de muncă, ce urmare a dezvoltării impetuoase a industriei noastre socialiste. Aceasta nu influențează negativ activitatea din agricultură datorită introducerii celor mai înaintate metode agrotehnice, a extinderii mecanizării și chimizării agriculturii.

În anii socialismului s-a acordat o atenție deosebită dezvoltării activităților industriale. În situația existentă activitățile industriale în Porumbacu de Jos se bazează pe extracția și prelucrarea primară a resurselor de materii prime existente, marmură și balast. Astfel în partea de nord a satului este situată stația de concesare a marmurei, aparținând întreprinderii industriale locale a materialelor de construcții din Sibiu (M.A.C.O.). Stația ocupă o suprafață de 0,3 ha. fiind situată lângă calea ferată.

Materia primă extrasă din carieră, ce este situată la munte (circa 18 km.), este transportată cu autocamioane la stație într-o cantitate de 40 tone pe zi. [Anual se extrag circa 10.000 t. blocuri de marmură brută.]

Mozaicul sortat se deface pe piața internă, circa 10%, și pe piața externă. În ultima perioadă s-a trecut la exploatarea și exportul blocurilor de marmură neprelucrată.

[Tot în partea de nord a satului sînt situate două balastiere, ce extrag pietriș din Olt.] Una aparține regionale C.F.R. Brașov, iar cealaltă Direcției Județene de Drumuri și Poduri Sibiu. Producția balastierelor este stabilită în raport cu necesitățile întreprinderilor respective.

Direcția Județeană de Drumuri și Poduri Sibiu mai deține o stație de asfaltare ce prelucurează materia primă necesară întreținerii și extinderii drumurilor județene de la Sibiu pînă la granița cu județul Brașov, și este situată în partea de nord-est a satului.

O influență pozitivă asupra dezvoltării economice, edilitar gospodărești a satului o constotue faptul că în fiecare familie există cel puțin un salariat. Locuitorii satului sînt angajați în întreprinderile locale sau în întreprinderi din centrele industriale învecinate.

Ca urmare a dezvoltării economice a satului, în anii socialismului se constată o continuă ridicare a nivelului de trai al locuitorilor. Astfel în fiecare an se construiesc circa 10-15 case noi, casele fiind mobilate și posedând aparate de radio, rașagaze, frigidere și alte mașini de uz casnic. În sat există peste 100 televizoare și 15 autoturisme, exceptând pe cei plecați din sat.

Un rol important în ridicarea nivelului de trai al populației îl are cooperativa de consum, care deține pe raza comunei un magazin universal, un restaurant, cofetărie și frizerie.

Din anul 1946, când s-a înființat cooperativa de consum volumul de desfacerea mărfurilor a crescut an de an ajungând în prezent la circa 2.500.000 lei.

În același timp cooperativa de consum realizează producții marfă și prestări de servicii în valoare de circa 1500 lei.

DEZVOLTAREA ECONOMICA SI SOCIALA A SATULUI IN LUMINA
CONGRESULUI AL -X-LEA AL P.C.R. SI A CONFERINTEI NATIONALE DIN
ANUL 1972. ¹

Mărețele sarcini ce stau în fața agriculturii județului nostru, sarcini ce se înscriu pe verticala dezvoltării rapide a economiei naționale stabilite de Congresul al -X-lea al P.C.R. și Conferința Națională din 1972, constituie obiectivul principal al activității comitetului comunal de partid, al consiliului popular comunal, al consiliului de conducere din C.A.P. și a tuturor lucrătorilor din agricultură.

În acest scop, comitetul comunal de partid, consiliul popular comunal, îndrumați și sprijiniți de organele județene, acționat hotărât în vederea mobilizării tuturor forțelor de care dispune cooperativa agricolă de producție, antrenând întreaga masă de cooperatori și mecanizatori în vasta acțiune de traducere în viață a sarcinilor stabilite în documentele de partid menționate mai sus.

Toate aceste măsuri au ca scop final sporirea producțiilor agricole animale și vegetale, realizarea sarcinilor actualului cincinal și în agricultură înainte de termen.

Apreciem că în raport de condițiile existente cît și de baza tehnico-materială de care dispune C.A.P.-ul Porumbacu de Jos, sarcinile stabilite pentru perioada 1974-1975 de conferința

1. Conform planului de dezvoltare economică comunei pînă în anul 1975 alcătuit la Porumbacu de Jos cu sprijinul comitetului județean de partid.

judeteana de partid pot fi realizate.

In perioada anilor 1974-1975, evolutia productiilor medii la principalele culturi, va inregistra urmatoarele crestere:

	1974	1975
-Grâu secară.....	2.250 kg./ha.	2.400 kg./ha
-Porumb boabe	2.800 kg./ha	2.900 kg./ha
-Cartofi	23.000 kg./ha	23.000 kg./ha
-In fuier	2.800 kg./ha	2.800 kg./ha

Mentionăm că, creșterile stabilite, sînt în raport cu producțiile maxime obținute anterior.

Avînd în vedere profilarea producției zootehnice care a început în anul 1973, structura efectivului de animale dată pe planul principal, va avea următoarea înfățișare:

	1974	1975
-Bovine	600 capete	750 capete
-Ovine	1500 capete	1600 capete

Ca urmare a îndeplinirii sarcinilor în sectorul vegetal și animal, cooperativa de producție va preda la fondul de stat produsele următoare:

	1974	1975
-Grâu secară	162 tone	173 tone
-Porumb boabe	56 tone	58 tone
-Cartofi	804 tone	804 tone
-In fuier	112 tone	112 tone
-Carne bovine adulte	27 tone	27 tone
-Carne tineret bovin	14 tone	15 tone
-Carne ovine	3,5 tone	3,5 tone
-Carne tineret ovin	4 tone	4 tone
-Lînă	3,2 tone	3,6 tone
-Lapte vacă	4500 hl	5400 hl
-Lapte oaie	325 hl	364 hl

In vederea realizării producțiilor vegetale planificate în perioada 1974-1975 se vor lua măsuri de aplicare a unor fertilizări corespunzătoare cu îngrășăminte organice și chimice aplicîndu-se la hectar de plante prăgitoare 25-30 tone gunoi, 200-250 kg. azotoase și 300-400 îngrășăminte fosfatice.

Pentru asigurarea bazei furajere corespunzătoare creșterii numerice prevăzute, precum și a productivității septelului, se impune fertilizarea cu îngrășăminte chimice și organice a pajistilor naturale aplicîndu-se pe finețe 200 kg. azotoase la hectar, iar pentru pășuni 150 kg. azotoase.

Pentru perioada 1974 - 1975 se va avea în vedere la amplasarea culturilor în primul rând plantele furajere (porumb siloz, sfecla furajeră și furaje pentru masă verde.) Acestea vor fi amplasate cu prioritate în apropierea sectorului zootehnic pentru reducerea cheltuielilor de producție și se va urmări mecanizarea întregii suprafețe.

În aceeași direcție se va acorda o atenție deosebită amendării terenului acid, aplicându-se 8 tone de substanță chimică la ha.

În procesul de dezvoltare intensivă și multilaterală a agriculturii țării noastre, un rol important îl are creșterea animalelor.

Pentru realizarea sarcinilor privind mărirea în continuare a efectivelor de animale, creșterea producției medii și îmbunătățirea calității acestora, scăderea prețului de cost și rentabilizarea întregii activități zootehnice, este necesar să se aplice la nivel științific toate măsurile tehnice și organizatorice și să se folosească din plin posibilitățile și resursele de producție.

Pentru îndeplinirea obiectivelor propuse în următorii ani, privind creșterea efectivelor de animale, o deosebită importanță prezintă asigurarea unei baze furajere corespunzătoare.

Organizarea bazei furajere și asigurarea cantităților suficiente și în proporție a nutrețurilor, sunt condițiile principale ale îmbunătățirii raționale a ramurilor de producție. Astfel sporește producția globală în agricultură, se folosește în mod eficient pământul, crește productivitatea muncii și venitul net al cooperativei de producție.

În acest scop este necesar să se folosească toate sursele, foarte variate, din cultura plantelor de nutreț, din pășunile și fânețele naturale, produse principale sau secundare de la cereale și leguminoase pentru boabe, etc.

Față de creșterea efectivelor de animale în următorii ani, este necesar ca suprafețele de pășiști să fie fertilizate cu îngrășăminte chimice pe suprafețe care vor crește în fiecare an cantități

Pentru a avea o orientare generală privind ritmul de creștere al necesarului de furaje, proporțional cu creșterea efectivelor de animale și a producțiilor acestora, dăm mai jos necesarul de furaj

	<u>1974</u>	<u>1975</u>
- F i b r o a s e	620 tone	730 tone
- Grosiere	700 "	760 "
- Suculente	2000 "	2500 "
- Concentrate	150 "	200 "
- Masă verde	5800 "	6900 "

Necesarul de furaje menționat mai sus se va asigura având următoarea structură:

	<u>1974</u>	<u>1975</u>
- Fibroase		
- finețe	620 tone	730 tone
- Grosiere		
- paie	300 tone	430 tone
- coceni	400 tone	350 tone
- Suculente		
- porumb siloz	800 tone	800 tone
- sfecla furajeră	150 tone	300 tone
- ghizdei	250 tone	250 tone
- trifoi	300 tone	300 tone
- bostănoase	500 tone	800 tone
- cartofi	50 tone	50 tone
- Concentrate		
- producție proprie	120 tone	150 tone
- competență	30 tone	50 tone
- Masă verde		
- borceag	500 tone	600 tone
- trifoi	60 tone	200 tone
- porumb	300 tone	300 tone
- pășune	4940 tone	5800 tone

Desigur acest necesar va fi asigurat și îmbunătățit printr-o mărire a suprafețelor destinate plantelor de nutreț, iar prin metode agrotehnice superioare se va urmări creșterea producțiilor la ha.-

O atenție deosebită va fi acordată extinderii activităților industriale și de prestări de servicii. Astfel consiliul popular comunal a înființat în acest an o secție anexă de tâmplărie având în perspectivă crearea unor secții anexă, care să deservescă întreaga populație a comunei și să execute comenzi și înafara ei.

Perspectivile de dezvoltare prezintă și balastiera ce aparține D.J.D.P. Sibiu, unde s-a construit o stație de sortare pe malul Oltului și este în curs de dare în folosință o bandă transportoare, Olt - gara C.F.R.

Possibilități de dezvoltare prezintă și stația de concasare a marmorei, dar în actualul cincinal nu este prevăzută mărirea acesteia.

Avind în vedere faptul că Porumbacu de jos este o bază de plecare a turistilor spre virful Negeiul, cooperativa de consum își propune realizarea unui complex comercial modern.

De asemenea conducerea comunei are planificat ca în perspectiva anilor 1980 - 1990, să acorde o atenție deosebită sistematizării localității, construirii unor obiective edilitar-gospodărești. Astfel, se urmărește construirea unui Oficiu P.T.R. și a unui dispensar uman modern.

5) DEZVOLTAREA CULTURII, ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI SANATĂȚII

Cultura și Țărta populară

Așezarea satului Porumbacu de jos se caracterizează prin gospodăriile grupate, încadrate de o vegetație bogată.

Gospodăriile sînt compuse din casă, șură, bucătărie de vară (căsuță) și subgop. Casele sînt așezate la stradă, iar în spatele lor la cca. 15 m. sînt așezate șurile, compuse din grajd, șura propriu zisă și ferdelă. Deseori latura din spate a acoperisului era prelungită în dreptul ferdelei creîncu-se un spațiu numit pleznicar, în care se adăposteau oile.

Subgopurile sînt adăposturi deschise spre curte folosindu-se pentru depozitarea de lemne, construcție de cotețe pentru porci și găini și uneori se mai adăpostesc și oi.

Bucătăria de vară este o căsuță, lipită de casă sau șură, ce se folosește în timpul verii și unde este instalat cuptorul pentru copt pîine.

Curtea este închisă cu gard de lemn sau cărămidă, avind de regulă, poartă cu arcadă. În zilele noastre porțile sînt confecționate cu stîlpi de beton înălțurîndu-se arcada acolo unde spațiul permite. P]

Pe parcursul anilor, casele au evoluat în strînsă legătură cu dezvoltarea economică a satului.

Primul tip de casă este cu acoperisul format din 4 planuri oblice, pereți scunzi, fără pridvor și table (obloane de lemn ce acoperă ferestrele). Dimensiunile acestor case sînt mici acoperisul fiind mai înalt decît pereții, iar fundația cînd există este redusă la un rînd de bolovani. Volumul camerelor era mic și de asemenea numărul și dimensiunile ferestrelor.

Acest tip de casă nu mai există în Porumbacu de jos și este pe cale de dispariție după cum arată Petrescu Burloiu în " Tipurile de casă din Țara Oltului și tehnica de construcție a lor " (Cibinium - Studii și materiale, Sibiu 1967 - 1968.)

Casele de tipul al doilea au acoperiul format din 2 planuri oblice și două verticale. Acest tip de casă are o tindă o cameră de locuit și de obicei un celer (cămară) lângă camera de locuit. În tindă era o vatră și cuptorul pentru copt pâine.

Casele și surile au fost vreme îndelungată construite din lemn și acoperite cu paie ceea ce ducea de multe ori la incendii.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea apare un nou tip de case, care face trecerea de la casa de lemn la casa de cărămidă. La această casă acoperiul are forma tipului anterior, dar apar la fațadă trei ferestre mai mari (1,40 x 1 m.) și se produc modificări în alcătuirea interiorului.

În față este camera mare cu o lungime de 5,50 m. și lățime de 4 - 4,5 m. iar alături se află celarul având aceeași lungime cu camera din față și o lățime de 1,10 m. La mijloc se află tinda, care ține loc și de antreu având o lățime de 2 m. și o lungime de 3 m. În spatele casei se află o cameră mai mică, (4 x 3 m.) în care se locuia propriu zis. Camera din față era pentru oaspeți și în ea se păstrau lucrurile bune. Aceste case sînt prevăzute cu pivnițe și camerele sînt pardosite cu scindură spre deosebire de tipurile anterioare care avea pămînt pe jos. În această perioadă casele au început să fie acoperite cu țiglă ce era procurată fie de la țiglăria din Porumbacu de jos fie de la Jimbolia.

În zilele noastre a apărut un nou tip de case, în formă de L sau patrat, cu acoperiul format din 4 sau 6 planuri oblice. Ferestrele sînt mari (1,80 x 1,40 m) construite în 3 canate și de obicei sînt prevăzute cu table. Acest tip de casă este cel predominant în prezent datorită faptului că în fiecare an se construiesc 12 - 15 case, cele vechi fiind demolate.

[Un domeniu în care s-a manifestat cu pregnanță geniul creator al poporului nostru este țesutul și cusutul, care au ocupat și ocupă un loc important în preocuparea femeilor din Porumbacu de jos.-

Cultivarea inului, cînepii și creșterea oilor, ocupații străvechi, au făcut ca locuitorii să acorde o atenție deosebită prelucrării produselor pentru îmbrăcăminte. Interesant este faptul că la impulsianarea activității de cusut și țesut, au contribuit nu în mod determinant, și unele măsuri restrictive luate de autorități. Astfel, în anul 1638, țărani români

sint opriji să poarte haine de postav de tîrg, pantalonii și cisme ca orășenii, căciului de un fl. și nici cămășe de șifon (giol - pînă de fabrică). Această lege, care a căutat să diferențieze și în port pe iobagul român de celelalte categorii sociale, a făcut ca românii să-și dezvolte industria casnică, contribuind la păstrarea portului. ^{1.}

Intrînd într-o casă țărănească, în camera din față, se vede sus în lungul camerei, culmea, țesută din lînă vopsită în roșu, negru și alb. Culmea se prelungește în latul camerei pe grinzi dinspre ușă. Peste culme se puneau pături (țoale) țesute pe urzeală de bumbac alb cu ernoți roșu aprins.

Între grinzi erau păturile, iar la ferestre și icoane, atîrnau chindeauăle.

Pe lăcă și pat se așezau alte țesături ca: desagi noi (necusuți, țoale, straie, covoare, fețe de masă și deasupra căpătîile (perne).

Aranjarea cu mult gust a țesăturilor produse în gospodărie, au impresionat mulți streini prin frumusețea lor. De menționat este faptul că în zilele noastre (1968) țesături din Porumbacu de jos au fost premiate la o expoziție pe țară și sînt foarte solicitate de turiștii streini.

Varietatea nuanțelor coloristice, precum și combinarea lor dau o frumusețe uimitoare țesăturilor, dovedind nu numai măiestria ci și simțul artistic și temeinice cunoștințe în această direcție.

O grijă deosebită s-a acordat portului la aceasta contribuție și condițiile istorice.

În această parte de apus a Țării Oltului, condițiile istorice, mai ales cele economice și sociale, au avut un rol hotărîtor în determinarea unui port caracteristic, ca și în întreaga lui evoluție, din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre ^{2.}

Portul: Bărbații purtau pălărie neagră cu boruri mici, cămășă albă pînă aproape de genunchi, cioareci strîmți și peste cămășă gerper. Mai purta un pieptar ce se încheia pe umărul și partea dreaptă, frijuri (pulover) din lînă neagră sau sură și pe timp rece un recăl din pînură neagră, bătută în piulă. În picicare se purta opinci încreștite excepție făcînd cei avuți, care purtau cisme.

Cămeșile nu erau încreștite la gît, fără guler, crăpate la piept și legate la gît cu două băieri.

1. Cornel Irimie - Portul popular din Țara Oltului - zona Avrig. Ed.pt. literatura și Arta. pag. 5.

2. C.Stan - Școala poporană din Făgăraș și de pe Tîrnave. Sibiu 1928 Vol.I. pag. 23.

Minecile erau drepte de la umăr la palme.

În timpul iernii, bătrînii purtau o haină numită bubou, de culoare neagră, sub forma unei mantale.

Femeile purtau pe cap năframă neagră, legate cu corn (o prelungire în partea din spate), căițe și pomeselnic.

Pomeselnicul era o învelitoare albă de pînză de bumbac împodobită cu flori de mîtase albă și galbenă. Avea o lungime de peste 2 m. și un capăt al ei atîrna pe spate pînă la pulpe. Ea da o înfățișare frumoasă, elegantă, femeilor ceea ce este a remarcat de un călător german, Bregner, în anul 1880, care scrie următoarele: (portul românesc de pe la Făgăraș, nu e ceva interesant, dar învelitoarea albă (pomeselnicul) împrumută acestui port un mare farmec și o grație deosebită. Această învelitoare face pe țărancele de aici fermecătoare. Ea uneori este pusă în jurul capului, ca o blană albă, strălucitoare, uneori seamănă cu un turban și iarăși uneori, înconjurînd fruntea, e legată la ceafă, atîrnîndu-i capetele pe spate în jos. Totdeauna e însă albă ca zăpada și curată și ea cade foarte bine oricărei femei. Femeile tinere învelite cu ea, se par a fi prințese orientale, și chiar și femeilor batrîne le dă un așa farmec încît omul involuntar, le privește. Rar am văzut o haină de preț ne însemnat, care însă să împodobească așa de frumos, ca învelitoarea aceasta a femeilor din Tera Oltului",

[Fetele umblau cu capul descoperit și numai în caz de arșiță mare puneau pălării de paie.

Femeile purtau ie cu minecile croite și așezate întruna de la gît pînă la palmă. Gura iei, era încheiată cu băieri cu ciucuri. Cămașa bărbătească și ia, erau cusute la gît și mineci cu flori numite pui. Iile mai aveau pe piept și mineci niște bentițe de culoare neagră, verticale. Mai purtau laibăr (vestă) și pieptar, care la femeile tinere și fete erau înflorate. Se purtau poale (fustă largă) și crătînțe, una mai lată în față și mai îngustă în spate, ambele de culoare neagră. Mai târziu apar crătînțele egale și tăiate (cu motive decupate din material), influență provenită din mîrginimea bibului. [Băntuțelul că de-a-lungul anilor au mai fost unele schimbări. Astfel inițial se purta o singură crătînță neagră, lată încît înconjură femeia. Pentru scurt timp s-a purtat o crătînță roșie, mai albastră în spate, în timp ce în față era una neagră.

[În general portul de aici este sobru dominînd culorile negru și alb.

Contumul popular de aici nu mai este un port de toate zilele, dar este îmbogățit continuu devenind costum de sărbătoare.

Manifestări folclorice

Satul a fost și este un vast laborator al creației populare. Dragostea, petrecerea, războiul, moartea și în primul rând munca sînt pentru oamenii de aici prilejul de a-și exprima gîturile și sentimentele, provocate de evenimentul respectiv, sub formă artistică.

[Din bogăția folclorului local, caracteristic acestei zone a Țării Oltului, vom căuta să prezentăm aspectele cele mai semnificative.

Ca simbol al roadelor bogate se organizează la terminarea secerisului "buzduganul", care prilejuiește momente de veselie cîntec și joc. Obiceiul își are originea în organizarea cîșcilor la seceris, în zilele noastre, organizîndu-se cu prilejul încheierii recoltării cerealelor.

Pe cîmp se alcătuieste un mîmunchi de spice în formă de cruce, frumos împodobit cu flori, și este adus de un flăcău, însoțit de secerători, în sat la gazdă. Pe drum secerătorii cîntă cîntecul buzduganului (vezi anexe).] *→ da un sat sunt din el*

La gazdă se serveste mîncare și băutură încingîndu-se o adevărată horă, însoțită de cîntece și strigături.

Un alt obicei legat de muncă este sezătoarea care se organizează între 1 noiembrie și 1 martie la gazde, pe rîndul satului. Aici se lucrează spunîndu-se glume, discutîndu-se diferite evenimente din sat și cîntîndu-se diferite cîntece, însoțite de strigături. În jurul orei 22 sosesc feciorii, care se așează sub furcile fetelor, atmosfera încîlzîndu-se. Din acest moment se fac pauze, care sînt marcate de joc și cîntec.

[Un eveniment ce că naștere la ample manifestări folclorice, este nunta. În ziua nunții, alaiul de căruțe, însoțite de călărași în frunte cu steagul, pornește de la mireasă, mergînd la năși, de unde se îndreaptă spre casa miresii. Aici se spune colăcelul, de unde se merge la casa mirelui. Fiecare moment este însoțit de cîntece și strigături, iar mireasa este însoțită de lada cu zestrea. * *→ vezi anexe (vezi și în anexa 1)*

Un alt moment, care prilejuiește ample manifestări folclorice este iarna cu sărbătorile ei. Cu acest prilej se organizează ceata feciorilor care organizează colindul și petreceri cu mîncare și băutură, cîntec și joc. Colinzile sînt dedicate fie cătăo-

riilor sociale (Boierii mari si Boierii mici), fie autorităților (jude, preot), fie fetelor sau sărbătorilor de iarnă, (Sara mare).]

Pe lângă aceste manifestări de amploare, în cadrul satului circulă și se creează strigături, balade si doine. În creația populară, un loc important îl ocupă folclorul nou, care cuprinde cîntece si strigături închinete patriei și particulii cooperativizării agriculturii, vieții noi în general.

Dezvoltarea învățămîntului si culturii

Un loc deosebit de important, în viața spirituală a satului l-a ocupat, odata cu apariția sa, școala.

Istoricul școlii din Porumbacu de jos, începe la fel ca istoricul multor școli din țara noastră. Acolo unde era locaș de rugăciune, era și școala. Preotul era și învățător sau dacă nu preotul, cantorul. Învățau și ei ce știau, cum puteau și pe cine puteau. Bineînțeles că multă carte nu știau nici ei, învățătura reducîndu-se la scris, citit si la rînduielele slujbei. Nu erau rare cazurile cînd nu se știa scrie, chiar de către cei cu puțină știință de carte.

Școala făcută pe vremea aceea se baza pe cărți bisericești ca: bucovna cu cruce ajută (scrisă de mîna) si ceaslovul.

Fiii de preoți sau oameni liberi, iobagii ne avînd dreptul, își completeau cunoștințele probabil, la mînaștirile existente si deci nu poate fi vorba de o școala propriu-zisă în acea vreme.

Abia în anul 1765, după conscripția episcopului Radnic, este atestată existența unei școli în Porumbacu de jos avînd ca învățător pe Savu Bunea,] care funcționa în case particulare l.

[În jurul anului 1850, se construiește un local propriu de școala din lemn, care funcționează pînă în 1870. În 1870, se construiește un local din cărămidă cu 2 săli de clasă si locuință pentru director.

Școala funcționează pînă în anul 1926 cu 2 posturi iar atunci se creează al treilea post.]

În sat a mai fost organizată o școala de gospodărie casnică care ținea de Ministerul Agriculturii, dar fără a se obține rezultate.

[Populația din Porumbacu de jos a mai beneficiat de posibilitățile școlii grănicerești din Racovița, între anii l. C. Stan - școala populară din Făgăraș si de pe Tîrnave - Sibiu 1928 vol. I. pag. 25.

1762 si 1851.]

La desființarea regimentelor grănicerești, fondul de montură a fost destinat pentru scopuri școlare sub numele de fond școlastic al foștilor grăniceri din regimentul român. Bine înțeles că școala de atunci nu a putut cuprinde toți copiii și mulți nu au terminat școala. Astfel, în 1928, existau în sa 45 de bărbați și 53 femei fără știință de carte. 1.

Până în 1918, învățământul românesc din Transilvania s-a dezvoltat în condițiile unei lupte grele de eliberare socială și națională.

Deși aceste condiții au fost foarte puțin favorabile aspirațiilor poporului spre cultură, ele au fost depășite grație energiei și stăruinței conducătorilor lui spirituali și mai ales adevinutii totale a maselor la programul de luminare prin școală pe care mai ales după 1850 o vor sprijini cu propriile lor mijloace.

Nici după 1918 nu a fost îmbunătățită situația învățământului, ne acordându-se atenția cuvenită asigurării bazei materiale, pregătirii cadrelor și conținutului învățământului.

De abia după 23 August 1944, statul a trecut la organizarea și sprijinirea dezvoltării învățământului pe baze științifice.

În cadrul revoluției care s-a desfășurat în țara noastră sub conducerea Partidului Comunist Român, s-a trecut la reorganizarea învățământului.

Reforma învățământului din anul 1948 a pus școala pe principii de organizare și orientare a conținutului, asigurându-o nouă structură, cu caracter democratic, popular și realist științific. Învățământul a devenit gratuit, deschis tuturor tinerilor indiferent de sex, naționalitate, religie. Conținutul învățământului a primit o orientare materialist-științifică, în vederea educării tineretului în spiritul idealurilor păcii, umanismului socialist și al înțelegerii între popoare.

Pentru aceasta, an de an au fost acordate fonduri în porții crescândă în vederea asigurării bazei materiale și a pregătirii cadrelor necesare.

Printr-o muncă susținută, cadrele didactice, au reușit să lichideze neștiința de carte prin alfabetizare.

Un rol deosebit în ridicarea nivelului cultural al maselor îl are învățământul de cultură generală. Astfel, în toamna anului 1964 s-a încheiat trecerea la învățământul general de cîștiri iar plenara din 22 - 25 aprilie 1968 a hotărât generalizarea

vătămintului de minimum 10 ani, iar în prezent se urmărește generalizarea învățămîntului de 12 ani.

[În prezent școala din Porumbacu de Jos dispune de un număr de 12 cadre didactice] care își aduc contribuția la educarea tinerei generații avînd la dispoziție condiții optime.

[Școala dispune de 10 săli de clasă, 2 laboratoare, un cabinet de științe sociale, sală și bază sportivă, grădiniță de copii și atelier școlar.]

În etapa actuală de dezvoltare a societății socialiste multilateral-dezvoltate, școala are menirea să formeze un tineret cu o concepție înaintată despre viață și societate, cu o înaltă conștiință socialistă.

Școala are datoria să crească un tineret cu un larg orizont spiritual, înarmat cu tot ceea ce s-a creat mai nou în domeniul cunoașterii și cu capacitatea de a le aplica în viață. Este necesar ca la baza întregului proces educativ să stea muncă. Tineretul trebuie să fie pregătit, prin muncă, pentru muncă.

Înainte de 23 August 1944, în sat nu a existat propriu-zis o instituție culturală cu o activitate permanentă, ci se organizau diferite manifestări în mod sporadic, fie cu elevii, fie cu tineretul. După 23 August 1944, se trece la organizarea activității cultural-educative de masă, avînd la bază ideologia partidului nostru.

[În prezent căminul cultural dispune de o sală de spectacol cu o capacitate de 250 locuri și are în perspectivă construcția unui club format din 3 camere.] De asemenea căminul cultural este dotat cu televizor, aparat radio, magnetofon, pycap, cinematograf, aparatură pentru un cerc foto și alte materiale de practică culturală.

Ca urmare a activității desfășurate, un număr tot mai mare de locuitori participă la activitățile educative și artistice ce se organizează.

Căminul cultural dispune de un grup folcloric, grup vocal feminin, brigadă artistică de agitație, solisti vocali și instrumentiști și echipă de teatru. [De asemenea satul mai dispune de o bibliotecă cu un număr de 6500 volume, frecventată de peste 2500 de cititori.]

[Situație sanitară]

Și în ceea ce privește situația sanitară a satului, se poate afirma că ea a fost rezolvată doar după 23 August 1944.

[Înainte de 23 August 1944 în sat a existat un singur medic și o moară care deserveau 6 sate și nu avea local propriu pentru dispensar.

Prin efortul populației, după 1944 a fost construit un local pentru dispensar cu 2 cabinete medicale, o sală pentru tratament și o sală de așteptare.-

În prezent, satul dispune de 3 medici] din care unul stomatolog, dîndu-se un funcție în anul 1974, un cabinet stomatologic.

[Circumscripția sanitară care deservește și celelalte 4 sate ale comunei Porumbacu de jos, mai dispune de un cadru sanitar cu pregătire medie și 5 cadre cu pregătire sanitară inferioară.

Prin grija acordată de către partidul nostru creșterii nivelului de trai al populației, se asigură medicamente și tratamente în mod gratuit și ca urmare a acestui fapt au dispărut epidemiile ce secerau zeci de vieți în trecut. Pentru îmbunătățirea asistenței medicale în comuna este prevăzut construirea unui nou dispensar cu casă de naștere.

A N E X E

- 1.- Actul dat de Radu cel Frumos la 1473 prin care că satele : Porumbacu de sus, Porumbacu de jos, Sărata și Cîrțișoara, unor boieri.
  - 2.- Modul de repartizarea teritoriului Porumbacu de jos în anul 1680.
  - 3.- Norme de procedură judecătorească și glosbele ce se aplicau în ordinea feudală la scaunul de judecată din Porumbacu de jos.
  - 4.- Ancheta făcută în 4 - 16 iulie 1726 din ordinul împăratului Carol al VI-lea în 33 sate din Țara Făgărașului (Porumbacu de jos.)
  - 5.- Folclor local.
  - 6.- Bibliografie .
-
-

Actul dat de Radu cel Frumos la 1473, prin care
dă satele : Porumbacu de sus , Porumbacu de jos, Sărata și
Cirțișoara unor boieri .

1473 (6981) - Mai - 17 - București .

In Hristos dumnezeu, buncredinciosul și binecistito-
rul și singur stăpînitorul și de Hristos iubitorul , Io Radul voe-
vod și domn , a toată țara Ungrovlahiei, fiul lui Vlad, marele
voevod , din mila lui dumnezeu și cu deraul lui dumnezeu, stăpînind
și domnind peste toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste
munți . Amlașului și Făgărașului herțeg .
A binevoit domnia mea cu a sa bunăvoință , cu inima mea curată
și luminată și am dăruit această atotcinstită și frumoasă față și
preacinstită , care este deasupra tuturor , cinzelor și darurilor
această de față poruncă a domniei mele, jupanului Stoica Maneș și
vărului lui Tetemir și nepoților lui , Manea și Stoica a lui Stoica
cu .....l) și nepotului .....l.) Manea, ca să le fie
satele anume : jumătate din .....l.) și jumătate din Sătlani și
Rișgorul tot și Copăcelui tot și la Veila jumătate și Ucea toată ,
Porumbacu de jos jumătate .....l) Cirțișoara .....l) și
jumătate din Sărata , parte .....l) oni, Porumbacul lui Tet-
emir și Porumbacul de sus .....l) jumătate .....l) și
Argeș și Negri .....l) și muntele .....l) și Săsciori = și
Bambuiești și Clocitici ..... jumătate .....l) să le fie
de = ocină și de chabă = chabă , pentru că au dobîndit de la domnia
mea cu slujbă . Iar Stoica Maneș a așezat pe vărul său Tetemir
și nepoții lui Manea și Stoica peste averea lui , cît are , ca după
moartea lui , toate să fie ale lor , iar prădălica să nă fie , ci
pe toate ocinele să fie frați nedespărțiți în veci. Iar căruia
dintre dîngii i s-ar întîmpla moartea , iar ocinele să fie celor
rămăși.

De acela , le-am dat și domnia mea, ca să le fie
de ocină și de chabă și de nimeni neatins, după spusa domniei mele,
lui și copiilor lui și nepoților și strănepoților lui , începînd de
la vama oilor , de vama porcilor, de vama stupilor , de vama gălă-
ritului , de vama vinăriciului , de dijmă , de cositul fînului ,

de talpe, de copaci, de podvozde, de cărătură, adică de celelalte slujbe mari și mici, câte se află în țara singur-stăpînitoare a domniei mele. Și să nu cuteze să-i turbure nici sudeț, nici globnic, nici birari, nici nimeni altul dintre slugile domniei mele, trimiși după muncile și după milosteniile domniei mele, pentru că cine s-ar încumeta să-i împiedice, chiar și cu un fir de păr, unul ca acela va primi mare rău și urgie de la domnia mea, = ca = un necredincios și badjocoritor al acestei # porunci = 1) a domniei mele.

Blestem pune domnia mea, ca după moartea domniei mele pe cine va alege domnul dumnezeu să fie = domn = 1) al Țării Românești sau din rodul inimii domniei mele, sau din rudele domniei mele sau, pentru păcatele noastre, din alt neam, dacă va cinști și va înnoi și va întări această poruncă a domniei mele, și pe acela domnul dumnezeu să-l cinstească și să-l păzească și să-l întărească în domnia lui; dacă însă va nimici și va risipi și nu va întări, și pe acela domnul dumnezeu să-l ucidă aici cu trupul, iar în veacul viitor sufletul lui și să aibă parte cu Iuda și cu Arie și cu alți iudei care au strigat asupra dumnezeului nostru Isus Hristos și = au spus = 1) singele lui asupra lor și a copiilor lor, ceace este și va fi în veci, amin.

Matorii acestei porunci a domniei mele: Jupan N. Neagoe 1) vornic, jupan Dragomir a lui Manea, jupan Cazan al lui Sahac, jupan Neagoe a lui Dorcea, jupan Furdui logofăt, Piper Stolnic, Sten Spătar, Vicul vistier, Vintilă paharnic, Vladul comis, Drăghici stratornic ..... 2) unea.

Si eu, Fraica am scris în cetatea de scaun - Bucuresti luna mai 17 zile, în anul 6981 = 1473 =, indiction 6

+ Io Radul veevod, din mila lui dumnezeu, domn.

Arh. St. București - A.N..... OL V/1.

Orig. elev., perg. pecete atârnată, căzută cu o trad. rom. din 1910. Altă trad. rom. după care s-au făcut completări la Arh. Srh. St. Râmnicu-Vâlcea, Doc. ist. LXIV/1. 1) loc șters ilizibil în orig. 2.) loc rupt în orig. Acad. R.P.R. - Documente privind istoria României, veacul XIII, XIV, și XV. B. Țara Românească (1247 - 1500). Ed. Acad. R.P.R. 1953, pg. 148 - 150.

Comitet redacție Ion Ionășcu, I. Lăzărescu - Ionescu, Barbu, Ciampina, Eugen Stănescu, D. Prodan, Mihail Roller, red. resp.

Modul de repartizare a teritoriului Porumbacului de Jos în anul 1680.

1. În locul numit "Cărbunar" este un pământ arător ; vecini : la răsărit Bărsul Gola, la apus Oprea mănăstă, la sud Man Berescul iar sud drumul țării. În capătul de lângă drum se seamănă grâu, iar restul e semănat cu ovăz, fiind mai neproductiv. Mărimea 40 căble (cub. sac.)
  2. În locul numit "Glod" este un pământ arător, care se întinde de la Arpaș spre răsărit, ajungând până la balta cu trestie. Vecini: la sud: Man din deal, dinspre drum Ioan Boer, la apus Comșa Sărac. Mărimea 40 căble,-
  - 3.- În locul "Gura Gârlei" un pământ mai mic arător mărimea căble. Vecini: De jur împrejur pământurile sătenilor. După cum spun jurații și pământul acesta a fost al sătenilor; l-a ocupat apoi administratorul (ratienista) Diacon Serban din Săsciori, care îl cucerise la început numai pentru o semănătură.-
  - 4.- Jumătate din pământul văd. Zoicani; mărimea 1. cable 2, ferdele (1/2). Vecini: Ionescoșie și Comșa Petriasa.-
  - 5.- În locul "Gruicul luncii" un pământ arător: de o parte Man Vălcu de alta Stoica Crăciun; mărimea de 3 căble. Asupra acestui pământ s-au improcesuat Comșa Sărac și Szeichite, dar administratorul (ratienista) de atunci, acelaș Diacon Serban din Săsciori, neșteptând terminarea procesului, l-a ocupat de la ei. Asupra lui rămâne să hotărască Maria Sa.-
  - 6.- Din jos de sat, în locul "Cărgina" (?) un pământ arător, acum e cu oînepă semănat. Vecini: În capul de sus, pământul Roman Dana, în cel din jos al Ionescoșii. Si pentru pământul acesta este pînă-gere, că acelaș Diacon Serban l-a ocupat., Are și moștenitori (?). Mărimea 2 căble.-
- Pământul în hotarul de jos.
- 1.- În locul "Dîmbul" un pământ arător în vecinătatea lui Serghiu și Ion Balaș, de 8 căbles mărime.-
  - 2.- Tot acolo și în apropiere este un alt pământ arător, în vecinătatea pământului lui Stanciu Ilini și e drumului de țară; mărimea 30 căble.-
  - 3.- Un pământ arător din jos de drumul țării. Vecini: de o parte drumul țării, de alta pământul lui Dencul Neamțul. Mărimea 30 căble.-
  - 4.- Un pământ arător din jos de cel de sub Nr. 3, între pământurile lui Simion Opris și Pap Ianos. Mărimea 1. 1/2 căble.-

5.- In locul "Gârsei" un pământ arător, în vecinătatea lui Iuan Balsa și Roman Danc. Mărimea de 4 câble.-
Note de altă mână:-

6.- In locul "Prundul Oltului" un pământ de 80 câble (loc despădurit "irtas").-

7.- In locul "Gura Râului", un loc despădurit (irtas), pe care cîte odată îl lasă pentru fînete, cîteodată îl seamănă.-
Fînete.

1.- In locul "Gheocsi" un rât; vecinii din partea de răsărit Comsa Iuga, la apus capătul pământurilor sătenilor, la capătul din spre sud Stan Glăjer, din partea de jos din spre drumul țării, pământul lui Roman Cotoară, la apus în partea unde se mărginește cu pământurile sătenilor, cam pela mijlocul râului intră capătul pământurilor lui Bunea Sărac, a lui Iuan Sărac și a lui Bărbat Comsa, în mărime cam de 3 câble. Mărimea râtului: 25 care de fîn.-

2.- In locul "La Gura Glodisorului" un rât; ~~mărima~~ vecini: la sud Micul Oprig, la nord Radul Covricea, Sărătanul,, la răsărit Coman Frățilă, la apus Stencilul Stoichița și Stoes Stoichița. Mărimea 4 care de fîn.-

3.- In locul "Pipirig" un loc mai mic; vecinii la sud râtul lui Opres, murar, din spre Olt sau la nord pământurile unor oameni din Sărata, la cele 2 capete, la cel din sus râtul lui Radu Bărbat, iar la cel din jos sau la apus pământul lui Opres Dancu. Mărimea 4 sau 5 care de fîn.-

4.- In locul "Gura Râului" un rât mare; vecinii la sud răturile mai multor oameni din Porumbac și a lui Opres Murar; la răsărit Iuaniasa Micului și Szabo Ioan, dregător la curte (udvarbiro), la nord Bărcul Goia, Stencilul Pops și valea numită "Glodul", la apus țăr-mul unei văi mai mare. Mărimea 75 care de fîn

5.- Intre apele Oltului, la ruptura din jos de sat, acolo unde Mă-riile lor au și pământuri arătoare este un rât fără alți vecini.-

6.,. Din sus de ved (reneufelöl) este un rât cu sălei. Vecini în partea de sus apa oltului în partea de jos un șent mare.-

7.- Din jos de ved (renen elöl) în locul "Gura Râului" un rât. Vecinii apa Oltului, iar din sus râtul lui Roman Cotoară. La râtul acesta s'a mai adăugat o parte pe care a despădurit-o administratorul (ratianista) predecesor Mathe Deak și care e semănat cu meiu, iar de aici în acolo se va putea întrebuința pentru semănat.-

In cele ce privește producțiile obținute

Stefan Mateș - Contribuții nouă la istoria românilor din Tara Fă-gărașului în veacul al XVII-lea. Situația românilor din domeniul Po-rumbacului de Jos (1680).-

Norme de procedură folosite în cadrul proceselor ce se judecau în epoca feudală.-

Pgf.1. potrivit obiceiului și rîndușii vechi păstrate și pînă în zilele noastre, sorocul pentru ținerea scaunului de judecată a fost hotărât pentru ziua de sîmbătă.-

Pgf.2. Deoarece temelie fiecărei pricini este chemarea la judecată, de aceea pîrîșulește ținut să vestească pe pîrî prin mijlocirea unui act întărit cu pecete sau să-i cheme printr-un jude al nobililor.

Pgf.4 Iar în chemarea în judecată să se îndeplinească printr-un jude al nobililor sau printr-un nobil legat prin jurămint, care să fie ținut să înfățișeze celui ce face chemarea la judecată o dare de seamă ca nu cumva din cauza lipsei acesteia să se ivească vreo neregulă în pricina jeluitorului; dacă nu va da această dare de seamă în scris să fie îndatorat să se înfățișeze înaintea scaunului de judecată și în fața acestuia să îndeplinească sus pomenita chemare la judecată, iar dacă cel ce trebuie să facă chemarea la judecată ar pleca undeva înaintea dării de seamă a suspomenitei chemări la judecată, fără o pricină arzătoare, și de neînălțurat să fie pedepsit cu un florin, pe care pîrîșul să aibă dreptul de a-l încasa, iar pîrîșului săi fie îngăduit să cheme din nou în judecată pe pîrî.-

Pgf.5.- Pentru răsplata și despăgubirea oboșelii celui ce face chemarea la judecată aici în tîrg să se dea 6 dinari, și dacă cel ce face citarea ar fi trimis în district să i se plătească 12 dinari și mîncarea...

Pgf.6.- Dacă un nobil ar porni o pricină împotriva unui nobil, este nevoie să fie întocmită în scris o dare de seamă, iar dacă e vorba de o pricină între țărani, să le fie îngăduit dacă vor vrea să întocmească sau nu darea de seamă prin juzii nobililor. Fiind întocmită și îndeplinită darea de seamă de către cele două părți, acestea să aibă tăria și puterea ei.-

Pgf.7.- Cel ce face chemarea la judecată să fie ținut să deslușească voința pîrîșului simplu și cinstit, pentru ca pîrîșul să vrea să se înfățișeze la judecată.-

Pgf.8.- Dacă una din prigonitoarele părți, după chemarea la judecată ar defălma în timpul judecății pe cealaltă parte, aceasta s-o cheme la rîndul ei în judecată pentru această faptă rea.-

Pgf.9.- Părăsirea chemării la judecată sau a pricinii să se facă în acest chip: dacă pîrîșul s-a delăsat de pricină să se plătească drept amendă un florin.-

Pgf.10.- Dacă cineva nu s-a înfățișat la scaunul de judecată la sorocul rânduit ei și-a făcut alte treburi de ale sale, să fie amendat cu un florin.-

(Const. Țării Făgărașului I pgf.1-2, 4-8, 9-10. Koloșvari Ovari pg.304 - 306 orig.latin).-

1690 tit.III.art.1. Numirea unor împuterniciți streini să se facă înaintea căpitanului sau a notarului localului.-

Art.2.- Iar în numirea împuterniciților să se păstreze această regulă: pîrîșul să-și numească împuternicitul întodeauna înaintea domnului căpitan și a notarului; ~~în~~ Țaria acestei rînduiri să țină vreme de un an, iar dacă pîrîșul ar vrea să i se întocmească o scrisoare cu privire la această numire de împuternicit, să i se dea o asemenea scrisoare dar în schimbul plății de 12 dinari.....

(Const.Țării Făgăraș III. pgf.1-2 la Koloșvari - Ovari, Gyűjtemenye, pg.307, orig.latin.)

1690 - pgf.1. Cei ce sînt condamnați la judecată pentru neînfațisare pot împiedeca hotărîrea dată împotriva lor, depunînd 12 florini; dacă cineva s-a înfățișat și a răspuns la judecată fără a-și asigura dreptul unei noi judecări nu poate să împiedice hotărîrea dată împotriva sa .-

Pgf.2.- Oricine, mînat fiind de îndărătnicie sau din dorința de a înșela partea potrivnică, ar voi s-o ostenească prin judecată și ar lipsi de la judecată și ss-ar împotrivi hotărîrii fără nici o pricină legiuită, să rămîna condamnat la pedeapsa acțiunii necuviincioase, iar pîrîșul să fie urmărit la forul competent.-

(Const.Țării Făgăraș VI. pgf.1-2. la Koloșvari-Ovari, Gyűjtemenye, p. 309 - 310 . orig. latin.)

1690 - pgf. 1. - Notarul , dimpreună cu un alt nobil alăturat lui , să ia toate declarațiile martorilor și să le treacă în scris. Dacă însă notarul nu ve putea din pricina unei anumite piedeci, atunci cei doi nobili să ia declarațiile de la cei ce mărturisesc.

(Const. Țării Făgăraș VII. pgf. 1. la Koloșvari-Ovari Gyűjtemenye. p. 312. orig. latin .)

1653 - Văduvele au numai a treia parte din averea mișcătoare a iobagului , iar 2 părți din ale stăpînului de pămînt ; de aceia stăpînul nu este dator să elibereze pe băiatul de iobag decît sub cehzăgia cu care se arată mulțumit , - l. iar fetelor fără învoirea stăpînului nu li se pot da alte bunuri decît hainele lor. Bunurile mișcătoare , deci erau numai hainele iar bunurile nemîșcătoare sînt întru totul ale stăpînilor de pămînt, exceptîndu-se în această privință locurile privilegiate și obiceiul întărit prin practică.

(App. Const. III. 30. l. orig. maghiar .)

Gloabe :

La 1632 le găsim înregistrate și ce spune că în privința gloabelor Tara Făgărașului de la început a avut una și aceeași rîndisală :

- gloaba vinătăii . . . . . fl. 1,2
- gloaba singelui . . . . . 4.
- despărțirea de soție a amului cununat . . . . . 12.
- despărțirea celui necununat . . . . . 6.
- furt de cal , spînzurătoarea sau . . . . . 40.
- furt de vacă , de porc . . . . . 6.
- și două în locul celui de la care a furat . . . . . 3.
- furt de oaie . . . . . 3.
- furt de stup . . . . . 3.
- și doi celui de la care a furat . . . . . 12.
- act de putere boer - kontra boer . . . . . 4.
- act de putere al țaranului . . . . . 12.
- răpitorul fetei altuia, sau capul sau . . . . . 4.
- nerespectarea peceti căpitanului . . . . . 12.
- nerespectarea pecetii provizorului . . . . . 3.

În urbariul din 1648 al domeniului Porumbacu un text vine cu specificări în plus. Pentru furt de cal , de bou dacă furul nu e spînzurat și dacă se împacă cu păgubașul provizorul tot la 40 de fl. Pentru furt de oaie furul pentru una și două , pentru două , patru , pentru trei , șase , iar dacă e furat mai multe de trei , e spînzurat .

Dacă se împacă cu păgubașul trebuie să dea pentru oile furate pînă la trei cîte două în loc , iar gloaba pînă la trei oi e de fiecare cîte trei fl. Gloaba singelui e patru fl. gloaba vinătăii de fiecare vinătăie arătată este un fă, 20 d.

Fecior cu fată dacă sînt găsiți trebuie să se ia și pe de supra amîndoi (împreună) dau 6 fl. din care 3 sînt și preetului, 3 ai provizorului .

Din gloabele pprelistii, care sînt cele ale Tarii Făgărașului o treime e a principelui , a două a căpitanului Făgărașului , a treia a provizorului . Furul sîndit la moarte deci putea fi iertat de moarte , trebuie să se împacă cu păgubașul (despăgubindu-l) și să plătescă drept gloabă homagiul , pe acesta însă stăpînului judecător și iertător . Stăpînul prefera astfel iertarea , chiar dacă sînditul nu putea plăti decît mai puțin .

Era mai cu folos iertarea, decît pierderea unui iobag. Pentru furtul oii, furul plătea îndoit dar plătea pe de supra și gloaba , care era mult mai mare decît valoarea oii furate , domeniului sau stăpînului judecător . Păgubital e despăgubit , iar gloaba e dreptul stăpînului na magistrat .

Ancheta făcută în 4 - 16 iulie 1726 din
ordinul împăratului Carol al VI-lea în 33 de sate
din țara Pârârașului .

XVI (5) - Perumbacul de jos.

Boierii : 1. Mateiu Boier (c. 42 ani) , 2. Iuon Popa (c. 4 ani) , 3. Radul Popa (c. 50) și iobagii fiscale : 4. Comșa Fli acum judele satului (c. 45 ani) , 5. Man Dane (c. 50 ani) , 6. Iuon Flore (c. 55 ani) , 7. Stoica Iuga (c. 52 ani) , 8. Iuon Hoțul (c. 39 ani) , 9. Iuon Schiopul (c. 30 ani) , 10. Stoica V (c. 26 ani) , după jurământul legal , mărturisesc :

În cursul de 5 - 6 ani au pribegit din satul nostru iobagii fiscale : Coman Glăjar, Stan Glăjar, Avram Ciore, Comșa Groza, Stoica Mare și Iuon Schiopul , ne mai puțin suportă marile dări, slujbe poștagitul și alte încasări de biruri , fiindcă :

1. Darea e peste puterile noastre pe noi, deseori execuția la noi nu se isprăvește, fiind și acum doi executori pe capul nostru.

2. Prestăm multe lemne de foc și pentru magazin, stit iarnă și vara, cetății Pârâraș, pentru cari adeseori suferim execuție peste aceste trebuie să dăm lucrători și care săptămânale de câte ori ni se cer .

3. Fiind satul nostru prea în drum și în loc de vad ne mistuie pe noi mult găzduirea de soldați, datul de adăpost și poștagitul, căci ori se vine din sus, ori din spre Sibiu mergând în sus, nearegă călătoul în sus ori în jos, se oprește în satul nostru, unde se schimbă de cele mai multe ori transportul ; se întâmplă și aceea de multe ori, că unii soldați deși li s-au fixat în alt loc stațiunea, totuși pe noi ne șicanează și ne forțează la poștă, și dacă le dăm ceva daruri , astfel merg mai departe ; deoarece în satul nostru cai de ham nu sînt, ne silesc mai mult pentru aceștia , ne incomodează, ne bat , ne gonesc, așa că sîntem siliți de multe ori să dîm și astfel de cai de ham de la poștameșterul cu preț scum, dînd uneori și 6 florini pentru ei ; adeseori trebuie să dăm 2, 3 care și înainte lor numeroși boi, dar uneori ne duc toate vitele, cînd pînă dincolo de Sibiu, cînd le mîină pînă în țara Birsiei și adeseori, în deosebi primăvara, cînd vite e slăbită, ne pier multe vite pe acolo ; cînd se adăpostesc în satul nostru nemți sau alți soldați nu pleacă fără mîncare și băutură , bere, vin, vinars tre

buis să le dăm cît dorese, dacă nu le dăm bat și genesc judele și jurații satului . Soldații executori asemenea, cînd vin pentru încasarea de bani, grîu, ovăz și fin sau lemne, ne cauzează multe cheltuieli, într-atîtă că cheltuiala cu mîncarea, băutura și banii de potocavă date călătorilor și executorilor se urcă la porția noastră anuală .

4. Cînd armate împărătească se așează, mai totdeauna la noi vin ofițerii cei mari, acum înainte cu 3 ani a avut la noi locuința colonelul Lochstet, căruia i-am dat în dar : 50 fl. nemțești 6 porci grași și alte naturale și pentru bucătărie din belșug, specificarea cărora am pierdut-o, dar cu toate acestea stîm sigur, că cu cei 50 fl. ce-am cumpărat cu bani gata naturale și pentru bucătărie trec peste 300 fl. Acum are locuința la noi Mărie sa baronul Riedt, strajameșter - plutonier , căruia am fost siliți să-i promitem și să-i dăm : 6 porci grași, pe cari i-am cumpărat cu 21 fl. ungurești și 60 bani, condimente de 4 fl. ung., tot felul de oale, vase cumpărate din Sibiu cu 6 fl. ung., 1 bou gras de tăiat cu 8 fl., 1 vițel cu 3 fl., 14 cîble de ovăz cu orz pentru 7 fl. nemțești , 8 ferii de sîm cu 17 fl. ung. și 28 bani , 5 ferii de unt cu 14 fl. și 40 bani, 10 rațe cu 1 fl. 50 denari, 4 găște 96 bani și mai poteste 2 ; peste acestea am dat 158 găini, 500 ouă, 10 cîble grîu curat, 8 cere de fin , 39 cîble de ovăz, 5 măji de sare cumpărate cu 2 fl. și 40 bani, 31 ferii de oțet, cumpărat cu cîte 6 bani cope (" eitel ") , 5 ferdele pătrunței cu 1 fl. 80 bani cumpărați, 2 ferdele ceapă roșie 96 bani, 1 ferdele usturoi 60 bani, 1 font de rășină 74 bani, bumbec pentru fitil la luminări de 40 bani . In afară de acestea am dat 1 ferie de unt proaspăt, 14 ferii de lapte dulce și 5 ferdele de mazăre romînească. Caporalului i-am cumpărat un porc gras cu 5 fl., ovăz i-am dat 3 cîble de cîte 5 ferdele, 1 cîblă de grîu și 1 car de fin, peste acestea a cerut furierul de acolo 3 1/2 cere de fin în porția sa, dar nu vrea să nedea chitanță despre el, ci-l vrea în dar, deși i-am dat 2 cîble de grîu, 9 ferdele ovăz, 1 cîblă secară, 4 măsuri de unt, 1 car de fin și un porc pentru friptură cu sorio. In afară de acestea la soldați 30 fl. pentru cele necesare bucătăriei, nu ne-au restituit hainele de pat, ci au dorit pinza pentru cămăși. In lerna din cînd în cînd eu venit în satul nostru la plutonier mai mulți ofițiași ne-au mîncat 9 cîble ovăz și 3 cere de fin .

5. Cînd sînt așezați soldații la noi atunci totuși iau în natură grîul, ovăzul și finul, dar cînd nu sînt, ce în anul trecut și altădată, cele mei multe le plătim în bani (ce le No.I.), dar nu cu prețul pieții ; cînd sînt naturalele scumpă, atunci nu

le doresc în bani, ci în natură.

6. Când dăm naturalele nu ni le iau repede, ci ne țin 2-3 zile, dacă nu dăm ceva daruri; înainte luau și greu amestecat, dar în anul acesta dacă n-a fost grâul curat nu l-au primit, ovalul l-au poftit carout, fîmul ales, căsăi astfel și dacă le ducem daruri tot nu le luau, dar și acesta nu ea înainte ci două care de fin în unai.

7. Ne-au oprit iarba etit în grădinile din sat, cît și la hotar, așa că n-am putut face un fir ce să dăm în porție.

8. Noi cari sîntem iobagi slujim 4 zile în săptămînă, în afară de aceasta în fiecare an plătim pentru: 1 ferie de unt 4, 1 ferie de miere 3 fl., 1 țol pentru cai 2 fl., și pentru o vită de tăiat 12 fl. Toate acestea înainte le primeau în natură, ba cu dîtul vitei de tăiat am avut obiceiul ca într-un an să dăm 1 bou, iar în altul o vacă.

9. În contra d-lor căpitani și cînstitului scaun n-avem n-o plîngere în chestia spășărilor noastre, ci înainte cu vre-o 9 ani, în vremea inspectoratului d-lui Francisc Veres au trecut armate spre Sibiu și Brașov și s-au așezat și la noi, pentru cheltuelile avute cu ei, prezentînd chitanțele de la militari, șef comiserul de războiu de atunci Rozenczveigh le-a plătit în Sibiu dînd în mîna d-lui Francisc Veres 56 Rfl., care aducîndu-i i-a dat apoi percepteurului de atunci Serban Gavrilă din Voila, ce a făcut dînsul cu ei nu știm, destul că nouă nu ne-a dat ban din ei. După aceasta curînd în vremea inspectoratului d-lui Iosif Boer din Recea s-a luat de la noi așa numiții "banii crețarului", pe care repe urmă acelaș domn comisar al războiului Rozenczveigh i-a bonificat, luîndu-i în mîna d. Iosif Boer din Recea și trebuia să bonifice satul nostru cu 97 fl. nemțești, dar nu ne-a dat un singur ban, am întrebat pe d. căpitan suprem și dînsul a dat ordin în fața noastră ce să ne îndestulească, dar n-am avut nici un folos. După aceasta am iernat împreună cu alții cîreasa de vite a împăratului (fiscală) și trebuia să ne bonifice 50 fl. cere ia și bonificat prin comiseriat și i-a adus la Sibiu, Toma Diacon din Sevestreni, dar nu a dat un ban satului din ei, ci ia ținut pentru sine și cerîndu-i de la dînsul de mai multe ori, ne-a promis că va scoperi cu șindile biserică noastră din banii aceia, ceea ce nici nouă nu ne-ar fi părut rău, dar n-a făcut nici aceasta și noi am rămas în pagubă și în afară de aceasta ne-a mai luat odată 24 fl. cu scopul de-ai da apoi în darea restantă a Porumbacului de sus, dar știm sigur că nu s-a dat acolo nimic și nici nouă nu ni s-au înapoiat, ci au rămas la dînsul. Înainte cu vre-o 6-7 ani

am făcut o plîngere către Excelența Sa Guvernatorul, că fiind pe
în drum și la noi este podul umblător (pest Olt) , unde de multe
ori mulți oameni trec peste el , să fim scutiți de transportul
leanelor pentru cetatea Făgăraș . Excelența Sa ne-a dat o scri-
soare prin care ne scutește de transportul leanelor, pe care am
dat-o în mîna d-lui căpitan suprem și de acolo a ajuns în mîna ră-
posatului notar al Făgărașului Ionas sau unde va fi noi nu știm,
destul că n-o mai putem primi la mîna . Am cerut-o de cîteva ori
de la d. căpitan suprem., dar nu ne-a dat-o, ci a răspuns, ca să
ducem lemne . Din cauzele aceste numite silnic să răcim într-afară
dacă mai ține așa multă vreme noi trebuie să ne pustim și să ne
părăsim casele noastre .

Stefan Metes - Situația economică a românilor din țara
Făgărașului . Cluj 1935 .

Aspecte ale creației populare locale.Strigături I

De-ar veni cine mi-e drag,
 Pînă-n usă, pînă-n prag.
 Numai ochii să-i arunce,
 Și apoi se poate duce,

Bădea cu căciula neagră,
 Zice zău că nu i-e dragă.
 Dar el minte ca și-un cîine,
 Că tot moare după mine.

Vino bădeo-n toată sara,
 Să știe lumea și țara,
 Să știe și-a ta mindruță,
 S-o ardă la inimuță.

Pentru bădea care-mi place,
 Nici părinții n-au ce-mi face,
 Nici primarul satului,
 Nici doamii orașului.

Doamii stau și sfătuiesc,
 Eu cu bădea mă iubesc.

Feciorii joacă și cîntă,
 S-audă mindruțele,
 Să crepe dușmanele.
 Mult se uită dușmana,
 Cum îmi pui eu năframa,
 Eu îmi pui năframa rău.
 Tot mă place bădiul meu.
 Ea-și pune năframa bine,
 Și tot n-o iubește nimine.

Băde mindrulița te,
 Se-ncoinge cu o păstură,
 Și nu-i cere nimeni gură.
 Eu mă-ncoing cu o bentită,
 Toți feciori-mi cer guriță.

Place-mi bădișoru-nalt,
 Că-mi dă gura peste gard.
 Dar bădița mițitel,
 Te facă să...

Oit trăiești să nu iubești,
 Baiet cu haine domnești,
 Ca te ține pe geminche,
 Si te minte mii și sube,
 Numai ca să te sêrute,

Tine doamne pe maica,
 Că mi-o făcut gurița,
 Numai ceva mi-o gregit,
 Ochiu nu mi i-o cernit,
 Si mi i-a făcut căprui,
 Fură inima oricui .

× Mărită-te fetă-n sat,
 Fie cât de blestemat.
 Când cine duminica,
 Vii cu el la meicâta,
 Iar la alte sărbători,
 Vi la frați și la surori.
 Si la zile însemnate ,
 La prietene și cumnate .

Numai din umere fao,
 Si voinicii toți mă plac,
 De-aș face cu ochisorii,
 M-ar plase și domnișorii.

× Vai mindruțe te spun ochii,
 Că-ți plac descălii și pechii,
 Sterge-te mîndro la gură,
 Că pechi-s la-nvățătură .
 Sterge-te mîndro la nas,
 Că de descăli ai rămas .

Decît cu urintu-n casă,
 Mai bine cu boale-n oasă,
 Că de boală zeci, bolesti,
 De urit înnebunesti.
 Si de boală zavi pe pat,
 De urit umbli turbat .

Dă-mă meică badiului ,
 Mă car n-aibă case lui .
 Că de nu ere și-a face ,
 Dă-mă meică că mă plece
 C-om lucre o lună două,
 Si ne-am face casă nouă,
 S-om lucre un an ș-o lună,
 Si ne cumpărăm masina .

Strigături la clasă :

În i-a-seară merg la clasă,
Să-mi aleg băditi să-mi placă,
Să-miine mă duc la țirg,
Dacă nu-mi place să-l vînd,
Miine seară - n sezătoare ,
Îmi iau altul ca o floare.

După ce se termină clasa se cîntă cîntecul gazdei :

Găzdiță , găzdiță,
Tortul ce ți-am tors,
Fie-ți de folos,
Să-ți faci rochii multe,
Să umbli prin munte,
Măcară să-i gros,
Că-i de noaptea tors.
Să-ți faci rochii crețe,
Să umbli-n ospete .
Să te veselești.
Să ne pomenesti

Găzdiță, găzdiță ,
Îa ieși pîn-afară,
Că-i destul de-aseară,
Te uită pe sus,
Că luna s-a dus,
Te uită pe cer,
Că stelele pier

Busuioac tăiat,
Timpu-i de culcat,
Busuioac sfîrșit,
Vremea-i de dormit,
Busuioac de gură,
Gazdă soră bună,
Busuioac din flori,
Deschideți ficioari.

(ficioarii treceau la
ușe. și deschideau, iar
femei și fete ieșeau
strigînd) .

- 71 -
Măi badiț de paste vale ,
Cu cămeșă albă tare,
Uscată pe trandafir,
Gura ta-o pahar de vin.
Uscată pe viorele,
Gura te-i pahar de miere .

Am o cloșcă cu tei pui,
Unul les mîncat hărău ,
Unul l-a halit birăul,
Unul l-am făcut friptură
S-am mîncat cu badee-n șură.

Cine iubește și lesă,
Cază-i carnea de pe oasă,
Că și eu cît am putut,
De iubit nu meam lăsat,
De carne m-am ușurat .

Mă miram ce-mi place mie,
Mărul roșu din cutie,
Badiu singur în moșie,
Mărul roșu pădureț,
Pe badiu cu părul creț .

G o l i n z i :

Merge Ana prin grădină .

Merge Ana prin grădină
Cunună de vinețele
Prin grădină la fîntînă,
Cu două botiță-n mînă
Botele-s ca florile,
Mîinile-s ca rajiile
Cu ciamele trepîind
Cu gurițe fluierînd,
Cu rochițe-n vînt trăgînd
Se-ntîlnește cu trei juri,
Cu trei juri cu trei păuni
Unul tinse și mi-o prinse.
Io lueș merișori din sîn
Altalhtinse și mi-o prinse

Io luat inelul din deșt
Altul tinse și mi-o prinse,
Io luat cununa din cap,
Io din grai a blestemat
Voi trei juri ca trei păuni,
Cel ce mi-a luat măr din sin,
Putrezi-s-a ca dînsul,
Ca dînsul, ca măr din sin
Cel ce mi-a luat inelul
Putrezi-s-ar prin dînsul
Prin trînsul ca degetul
Cel ce mi-a luat cununa
Cununa -s-ar cu dînsa
Cu dînsa și cu Ana,
Noi umblăm și colindăm
Și lui Ana i-o-nchinăm,
Ca să fie sănătoasă
Cunună de vinețele .

Boierii

Boierii si-o dat dormita , florea ,
Iar de vane-s porumbace , florea ,
Noi cîntarăm, cît cîntarăm, florea ,
Boieri nu se deșteptară , florea ,
Noi o luară și-o zburară , florea ,
Sus la cer se ridicară , florea ,
Jos pe mare se lăsară , florea ,
Pietricele-n degetele , florea ,
Rîuri rînd și-n prejurînd, florea ,
Peste boieri tot stropînd, florea ,
Boierii se deșteptară , florea ,
Și din grai așe grăiră , florea ,
Fi-ți în casă jur de masa, florea ,
Cu vin roșu atrecuretă , florea ,
Iar de sinteți junii buni, florea ,
Fi-ți în casă, jur de masa, florea ,
O-un colac de grîu curatu, florea ,
Și vreo, doi, trei, colășiori, florea ,
Cum îi leges la feciori , florea ,
La feciori colindători , florea ,
Noi umblăm și-o colindăm , florea ,
Iar la boieri le-nchinăm , florea .

- 73 -

Buzduganul

Dealul Mohului
Umbra znopului,
Cine se umbrește
Sora soarelui,
Și cu vântului .
Ele se sfădeau
Care sînt mai mari.
Sora soarelui ,
Ea, așa zicea :
Că eu sînt mai mare
Că fratemi-oi soare
El cînd se ivește
Lumea încălzește!
Sora vîntului.
Ea așa zicea :
Că eu sînt mai mare
Că frate-mi-oi vîntul,
El cînd se ivește
Lumea răcorește,
Lumea de pe cîmp
Și boii din jug
Lumea de pe deal
Și caii din ham
Pe luncuță- jos
Secerăm ovăr,
Znoppii nu-i legăm
Feciori să cheamăm
Znoppii să ni-i lege
Nume să le punem
Stane, Măghirane,
Gheorghe și Ioane.
Azi pe lîngă rîu
Secerăm la grîu.
Găzdiță, găzdiță
Oată cîna bine,
Că curuna-ți vine
Curuna-ți de plin
Și-o veadă de vin
Că de n-o vi da
Vine cloare neagră
Și-ți ia claiă-ntreagă.
Vine corbul negru

-74-

Folclor nou.

Foale verde și-o alună,
Colectiva noastră-i bună.
Nu lucrăm numai cu mâna,
Că lucrăm și cu mașina.

Foale verde viorele,
Colectiva-i la putere,
Colectiva să traiască,
Și satul să ne-nflorească.

Din uzine, din ogoare,
Stăm cu fața către soare,
Și cântăm că nu ne pasă,
Că sîntem stăpîni acasă.

Măi cumnate om tăcut,
Te-ai ales ce ți-o plăcut,
Te-ai ales frunză de vie,
O fată de omenie,
Harnică-n gospodărie.

Poți să fi mire-mpăcat,
Ce mireasă ți-ai luat,
Și de ea și de război,
Și de carul cu gunoi,
Și seara coasă la iie,
Zina-i la gospodărie.

Mîndra mea cea harnică,
Și la lucru spornică,
Face norma oît și două,
În colectiva cea nouă.

Acum lumea s-a schimbat,
Colectiva este-n sat,
Și lucrează adunați,
Sărcoii și oei bogați.

Foale verde iasonie,
Dragu-mi-n-gospodărie,
Cu oameni de omenie,
Și mi drag la colectivă,
Cu oameni deopotrivă.

Tu mireasă hai la noi,
Că noi nu mai cerem boi,
Și nu mai cerem avere,
Făr pe tine de plăcere.
Căci colhozul ne va da,
Pământ oît năstă lumea.

Bate-l-ar domnul să-l bată,
Pe cini mi-o pus lampa-n poartă (electrică)
Vine badse câteodată
Și mi-l vede lumea toată .

Colectivul-i cu lumea ,
Tine-mi doamne soția,
Colectivul-i cu satul,
Tine-mi doamne bărbatul .

Tu mireasă dragă mea,
Tipă-ți dragă fustă-n foc,
Că-ți face săilor în loc,
Și tipă-ți și cratinta,
C-așed moda la noi,
Și-ți face talor și foi.

Cinci țigări în tabachere,
Colectivul-i la putere,
Și când va cânta cucu,
Ieșim cu toți la lucru,
Și cu toții vom lucra,
Să-nflorim Republica .

Foaie verde foi de vie,
Bine-i la gospodărie,
Foaie verde foi trifoi,
Trage-ți hora mării flăcăi,
Trage-ți hora horelor,
Hora bucuriilor.
Să răsune văile,
Lunca și câmpiile.
Că nu mai sîntem ca ieri,
Cînd eram sluhi la boieri.
Ieri sub beiersac blestem,
Szîrîiam cu plug de lemn,
O fișie de ogor,
Amărit și fără spor.
Astăzi cu tractoarele,
Răsturnăm ogoarele,
Tot cu spor și meșteșug,
Umplem casa de belșug.
Dărimăm cociosbele,
Și-mpodobim setele.
Tot cu case mari și noi,
Ni se-ntîind moștile.

76
Cît se vîd cîmpurile ,
Si le-am tot mîri prin ani,
Să crepe fierce-n dușmani.

A pătruns lumina-n sat ,
Prin firul cel fermecat,
Asta-i lampă lui Lenin,
Pentru care-i mulțumim.

Mulțumim partidului,
C-a avut în grije lui.
De cu bani ne-a ajutat,
Satul electrificat.

Si drumul s-a reparat,
Multă piatră s-a cărat,
Cu mașina și căruța,
Ca să poată veni cursa .

Bădiță de unde vi ?
De la țîng de la Sibii,
Ce ești bade bucuos, ?
Fiindcă n-am venit pe jos,
Am venit cu cursa nouă,
Si-am schimbît o-afară plouă .

Fie-i traiul fericit,
Celor care-au construit ,
Cursa și drumul pavat
Din Sibiu la noi în sat .

- 77 -

B I B L I O G R A F I E

- 1./ Arhiva consiliului popular comunal Porumbacu de Jos.
- 2./ Arhiva C.A.P. Porumbacu de Jos.
- 3./ Arhiv. des vereind fur Siebenburghische Landeskunde, 1887.
- 4./ Bărbat Alexandru - Dezvoltarea si structura economică a Tării Oltului, 1938.
- 5./ Braze Făgărășene - Ziar al fostului județ Făgăraș.
- 6./ Bunea Augustin - Stăpînia Tării Oltului - Bucuresti 1910.
- 7./ Cibinium - Studii si materiale Sibiu 1967 - 1968.
- 8./ Documente privind istoria României. B. Tara Românească (1247 - 1500) Editura Academiei 1953.
- 9./ Documente ale P.C.R. - Rolul clasei muncitoare în conditiile societatii socialiste.
- 10./ Iordan Iorgu - Toponimia Românească- edit. Academiei R.P.R. 1963.-
- 11./ Iorga Nicolae - Istoria românilor din Ardeal si Ungaria, I. Bucuresti 1915.
- 12./ Iorga Nicolae - Istoria românilor din chipuri si icoane . Craiova 1921.
- 13./ Irimie Cornel - Portul popular din Tara Oltului, - Zona Avrig
- 14./ Istoria României vol. I - IV.
- 15./ Istoria României - Compediu Bucuresti 1971.
- 16./ Literat Valer si Moise Ionascu - Orasul si Tara Făgărașului - Făgăraș 1943.
- 17./ Martinovici C. si N. Istrati - Dictionarul Transilvaniei, Banatului si celelalte ținuturi alipite - Cluj 1921.
- 18./ Mația Octavian - Prin vama Cucului. - Viata lui Badea Cârțan Editura tineretului - 1968.
- 19./ Metes Stefan - Situatiia românilor din domeniul Porumbacu de Jos.
- 20./ Metes Stefan - Situatiia economică a românilor din Tara Făgărașului. Cluj 1935.
- 1./ Metes Stefan - Bolerii din Tara Oltului în veacul al XVIII-lea.
- 2./ Metes Stefan - Contributii nouă la Istoria românilor din Tara Făgărașului în veacul al XVII-lea.
- 3./ Metes Stefan - Păstori ardeleni în Principatele Române - Arad 1925.
- 4./ Negrea G. Adrian - Procesul de emigrare în America - 1933.
- 5./ Pascu Stefan - Voivodatul Transilvaniei Vol. I. Cluj 1971.
- 6./ Pușcariu I. Gav. Fragmente Istoric - Despre boierii din Tara Făgărașului - Sibiu 1904.

- 27./ Suciu Petre - Proprietatea Agrară în Ardeal. Cluj 1931
- 28./ Surdu B. - Opere.
- 29./ Stan C. - Scoala Poporană din Făgăraș și de pe Tîrnave
Vol. I. - Făgărașul.
- 30./ Tufescu Victor - Excursiuni pe munții Tării Bîrsei și
Făgărașului.
- 31./ Tuică Florian - Intinerar eroic - Editura militara
1971.-
- 32./ Telegraful Român - 20 iunie S.V. 1900.

NOTA:

Mentionăm că lucrările de mai sus sînt cele la care se referă direct textul și că au mai fost consultate și alte lucrări cu caracter general.

C O N T I N U T

1. Introducere	pag. 1.
2. Cadrul geografic	-,,- 3.
3./ Situația demografică	-,,- 6.
4. Dezvoltarea economică și socială	-,,- -
- Dezvoltarea economică și socială în feudalism.	-,,- 11.
- Viața economică	-,,- 13.
- Viața socială	-,,- 21.
- Dezvoltarea economică și socială în capitalism.	-,,- 30.
- Dezvoltarea economică și socială în epoca socialismului	-,,- 38.
5. Dezvoltarea economică și socială în lumina Congre- sului al X-lea al partidului și a Conferinței Na- ționale din anul 1972	-,,- 43.
6. Dezvoltarea învățământului, culturii și sănăta- ții.	- -
- Cultura și arta populară	-,,- 47.
- Manifestări folclorice	-,,- 51.
- Dezvoltarea învățământului și culturii	-,,- 52.
- Situația sanitară	-,,- 54.
7. Anexe	-,,- 56.

